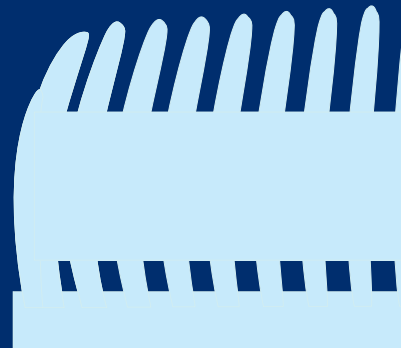
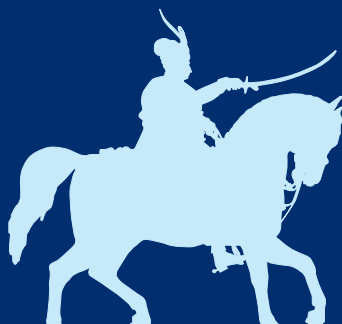

DOM *DUGA* ZAGREB

„Duga” za partnere

**„Duga”
za partnere
u postupcima tijekom smještaja žrtava
obiteljskog nasilja izvan vlastite obitelji**

**„Nakon kiše
dolazi Duga..“**

**„ Ne hodaj ispred mene, nećeš me dobro vidjeti.
Ne hodaj iza mene, neću te dobro vidjeti.
Hodaj pokraj mene, zajedno vidimo sve.“**
Nepoznati autor

Zagreb, listopad 2017.

Izdavač:

Dom za djecu i odrasle-žrtve obiteljskog nasilja "Duga- Zagreb"
www.duga-zagreb.hr

Za izdavača:

Romana Galić, univ.spec.act.soc.
mr. sc. Željka Barić

Autori teksta:

Maca Arlov Bokan, dipl.soc. radnica
mr.sc. Željka Barić
Ester Bašić, mag.act.soc.rada
Sanja Devčić, dipl. soc. radnica
Maja Pataky, dipl. soc. radnica
Jelena Praštalo, dipl. pravnica
Dubravka Vujnović Radaković, psihologinja - psihoterapeutkinja
Silvia Vuković, prof. psihologije

Urednica:

mr.sc. Željka Barić

Lektorica:

Andrea Fišer, prof.

Grafička priprema:

RD DIGITAL d.o.o.

Tisak:

RD DIGITAL d.o.o.

Naklada:

200 primjeraka

ISBN: 978-953-58349-1-5

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice
u Zagrebu pod brojem 000978079

SADRŽAJ

O DOMU „DUGA-ZAGREB“	4
ŠTO ŽRTVA OBITELJSKOG NASILJA MOŽE DOBITI ZA SEBE U DOMU „DUGA-ZAGREB“?	9
ŠTO NAŠI PARTNERI MOGU OČEKIVATI PRI SMJEŠTAJU ŽRTAVA OBITELJSKOG NASILJA U DOM „DUGA-ZAGREB“	12
CILJ I SVRHA DJELOVANJA SKLONIŠTA	13
BORAVAK U DOMU „DUGAZAGREB“	14
STRUČNI RAD U DOMU	22
ZA KRAJ (koji je i početak)	35
LITERATURA	37

O DOMU „DUGA-ZAGREB“

KOME JE BROŠURA NAMIJENJENA?

Napomena: Imenice kojima ćemo se koristiti (žrtva, počinitelj nasilja, zaposlenik, partner, sudac, socijalni radnik, psiholog, pravnik i dr.) napisane su u rodu koji je uobičajen u uporabi tj. na koji smo naučili u svakodnevnoj komunikaciji. No ističemo da rod za svaku imenicu treba shvatiti dvojako, i kao ženski i kao muški rod.

Drugo, dopunjeno izdanje koje je pred vama donosi prikaz organizacije i sadržaja rada s djecom i odraslima - žrtvama obiteljskoga nasilja, koji su bili smješteni u Domu „Duga – Zagreb“ u razdoblju od 2007. do 2017. Namijenjena je našim partnerima u poslu, koji u svojem profesionalnom radu, među ostalim, imaju obvezu postupati u slučajevima smještaja žrtava obiteljskog nasilja izvan vlastite obitelji.

To su socijalni radnici pri uredima socijalne skrbi, u domovima socijalne skrbi i drugim sličnim ustanovama. To su policajci u policijskim postajama i drugim oblicima policijskih ustrojstvenih jedinica, prosvjetni radnici u osnovnim i srednjim školama te stručni suradnici u predškolskim ustanovama - dječjim vrtićima, u društvenom sektoru i u privatnom vlasništvu. Zatim su to suci na Prekršajnom sudu i Općinskom kaznenom sudu te stručni suradnici pri Općinskom državnom odvjetništvu. I na kraju, ali jednako važni, to su liječnici, uglavnom obiteljske medicine, zatim pedijatri, ginekolozi, stomatolozi te specijalisti u kliničkim bolničkim centrima. Uz navedene partnere, to su svakako nevladine organizacije za ženska ljudska prava te svi suradnici u ostalim sigurnim kućama i savjetovalištima za žrtve obiteljskoga nasilja u državi, bez

obzira na to tko im je osnivač.

Posljednjih deset godina vrlo uspješno surađujemo sa svim partnerima tako što pomažemo jedni drugima u premještaju žrtava iz sigurnosnih razloga, odnosno pri razmjeni informacija presudnih za sigurnost žrtve.

ZAŠTO JE DOBRO PROČITATI OVU BROŠURU?

Prvi dojmovi žrtve pri smještaju mogu biti presudni u sljedećim danima zbog procesa prilagodbe na promjenu okoline, na interna pravila te na prisutnost drugih obitelji s kojima se dijeli zajednički prostor. Naime, neke žrtve očekuju da će se ulaskom u sklonište prestati brinuti o svemu: o svojoj egzistenciji, o djeci, o imovini, o zdravlju svoje djece i vlastitom, o razvodu ako je u tijeku i sl. Naravno, takva su očekivanja nerealna! Tijekom smještaja žrtve i dalje imaju sve svoje roditeljske obveze kao i obveze u podjeli poslova u održavanju čistoće prostora, pripremi hrane, pranju rublja i sl.

Vrlo je važna vaša uloga da obavijestite žrtvu o svemu što može očekivati tijekom smještaja u tehničkom smislu i u smislu stručne potpore i pomoći. Želja nam je omogućiti vama kao stručnjacima točan uvid u vrstu i oblike psihosocijalne potpore i stručnoga rada te pravnog savjetovanja koje provodimo tijekom smještaja žrtava. Smatramo da vama, koji sudjelujete u procesu pripreme i dovođenja žrtve na smještaj, takvi podaci mogu biti korisni i u vašem osobnom doživljaju i u stručnim očekivanjima od konkretnog smještaja. Uvjereni smo da će vam ova brošura pomoći da aktivno pripremite žrtvu za smještaj u sklonište. To podrazumijeva da će žrtvina očekivanja od smještaja biti usklađena sa stvarnim mogućnostima.

DOM „DUGA-ZAGREB“ – kako smo nastali

Crtice o osnutku:

Dom za djecu i odrasle – žrtve obiteljskoga nasilja „Duga-Zagreb“ osnovala je Gradska skupština Grada Zagreba na inicijativu mjerodavnog Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje. S prvim smještajima Dom je počeo 2007. Skraćeni naziv kojim se koristi u svakodnevnoj upotrebi jest Dom „Duga-Zagreb“. Registriran je na Trgovačkom sudu u Zagrebu kao „ustanova socijalne skrbi sa smještajem izvan vlastite obitelji“. **Smještaj je moguće dobiti bez obzira na spol žrtve. Prema tome se ova ustanova izdvaja u Hrvatskoj.**

Nakon što je od tada mjerodavnog Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi dobio dozvolu za rad, Dom je upisan u upisnik ustanova socijalne skrbi pri tom ministarstvu. Dozvola za rad utemeljena je na inspekcijskom nadzoru minimalnih tehničkih uvjeta vezano za opremu, prostor i stručne djelatnike. Važno je znati da, bez obzira na to naziva li se ustanova socijalne skrbi, sklonište, prihvatilište, sigurna kuća, autonomna kuća – jedno je zajedničko svim takvim vrstama smještaja: pružiti žrtvi pomoć i sigurnost u akutnoj kriznoj situaciji eskalacije nasilja u obitelji, kako bi se žrtva zaštitila od nasilničkog ponašanja njezina partnera ili drugog člana obitelji. Pritom nastojimo vrijeme koje žrtva provede u skloništu što kvalitetnije iskoristiti za analizu žrtvine konkretne životne situacije radi ostvarenja različitih prava, radi psihološkog osnaživanja i planiranja pozitivnih promjena.

Crtice o cilju, potpori i zahvalnosti

U Domu „Duga-Zagreb“ pružamo upravo takvu pomoć i potporu kako bismo osnažili

žrtvu obiteljskoga nasilja da pokuša izaći iz zatvorenog kruga nasilja u kojem je živjela. Nastojimo pomoći da žrtva u sebi pronađe snagu za izlazak iz nasilnog odnosa te da točno definira što može pravno-formalno i logistički poduzeti kako bi se osamostalila i samopouzdana krenula u nov i humaniji način življenja za sebe i svoju djecu! To nije lako postići i često se spotičemo na tom putu jer izlazak iz emocionalne veze nije tako jednostavan kako se čini onome tko takav odnos promatra objektivnije tj. „sa strane“. Odluka o izlasku iz nasilnog odnosa najčešće je dugotrajan proces. Naše iskustvo govori kako ne treba imati prevelika očekivanja da će žrtva nakon prvog boravka u bilo kojem skloništu u Hrvatskoj konačno izaći iz nasilnog odnosa. Pa čak i nakon nekoliko boravaka u skloništima – nema jamstva da će odlučiti izaći iz nasilnog odnosa. To nije tako jednostavno jer su emocionalne poveznice s počiniteljem prejake, unatoč često nevjerojatnim oblicima psihičkog, fizičkog, seksualnog i kombiniranog zlostavljanja. Za kvalitetno i konačno emocionalno odvajanje potrebno je određeno sazrijevanje osobe, a to je vrlo individualno i ovisi o mnogim životnim okolnostima te osobe: od primarne obiteljske anamneze iz koje dolazi žrtva te modela rodni uloga u kojem je odgajana do (ne) postojanja sadašnje socijalne mreže, razine obrazovanja žrtve tj. ekonomske neovisnosti, razine osjećaja straha za vlastiti život...

U svojem radu od samog početka imamo kvalitetnu potporu osnivača na čelu s aktualnim Gradonačelnikom Milanom Bandićem i mjerodavnim Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom te Gradskim uredom za obrazovanje, kulturu i sport. Bez takvog „vjetra u leđa“ ne bismo mogli pružati kontinui-

ran i visok standard kvalitete u razinama stručnog rada, opreme i uvjeta za privremeni boravak u našoj ustanovi.

U proteklih deset godina razvili smo odličnu suradnju s našim partnerima u poslu, a na prvome mjestu ističemo Centar za socijalnu skrb Zagreb i ostale centre socijalne skrbi diljem Hrvatske. Nadalje, odlično surađujemo s policijskim postajama u Zagrebu i cijeloj Hrvatskoj, zatim s liječnicima obiteljske medicine i pedijatrija, učiteljima i profesorima u osnovnim i srednjim školama, stručnim suradnicima u predškolskim ustanovama. Svi su oni nezamjenjivi, a moguće je da nisu ni svjesni koliko su bili i koliko jesu važni u svakom individualnom slučaju kada su profesionalno, ali i vrlo ljudski, odradili svoj posao

i pomogli žrtvama u procesu izlaska iz nasilja. Nažalost, ne možemo ih redom imenovati jer bi to uputilo na lokaciju našega skloništa, no sigurni smo da će se oni prepoznati.

To su humani profesionalci koji za svoj rad ne traže posebne pohvale, no mi im na ovaj način svima zahvaljujemo u ime svih malih i velikih privremenih, nekadašnjih, sadašnjih i budućih stanovnika našega skloništa.

Od 2007. do 2017., uz pomoć svih partnera i suradnika u ovom teškom poslu, nastojali smo pružiti stručnu pomoć i smještaj izvan obitelji za 391 ženu s kojima je na smještaju bilo 515 njihove djece.

Popis institucija kojima smo zahvalni na suradnji u zaštiti žrtava obiteljskog nasilja:

1. Gradska skupština Grada Zagreba
2. Gradonačelnik Grada Zagreba
3. Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom
4. Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport
5. Centar za socijalnu skrb Zagreb
6. Centri za socijalnu skrb u Hrvatskoj, a posebno oni iz kojih nam na smještaj stiže najviše žrtava: Zagreb, Zadar, Slavonski Brod, Ivanec, Čakovec, Koprivnica, Vinkovci, Donja Stubica, Vrbovec, Sisak, Knin, Beli Manastir, Trogir, Dugo Selo, Zabok, Slatina, Županja, Karlovac, Varaždin, Čazma, Gospić, Samobor, Križevci, Rijeka, Delnice, Našice, Bjelovar, Split, Pula, Vukovar, Ludbreg, Nova Gradiška, Benkovac, Novi Marof
7. Policijska uprava zagrebačka, Sektor kriminalističke policije i Odjel prevencije
8. Djelatnici policijskih postaja u Zagrebu, a posebno onih na čijem području radimo
9. Dom zdravlja Istok, Zapad, Centar - liječnici obiteljske medicine, pedijatri, stomatolozi, ginekolozi - koji su uvijek spremni pomoći djeci i odraslim korisnicima smještaja u našoj ustanovi
10. Djelatnici osnovnih i srednjih škola s našeg terena, koji su spremni primiti našu djecu u obrazovni proces u bilo kojem razdoblju školske godine
11. Djelatnici dječjih vrtića koji se nesebično brinu i za našu djecu stasalu za upis u predškolsku ustanovu, bez obzira na to u koje se doba godine priključuju programu
12. Institucija Pravobranitelja za ravnopravnost spolova
13. Institucija Pravobranitelja za djecu
14. Institucija Pravobranitelja za osobe s invaliditetom
15. Ustanova „Dobri Dom“ Grada Zagreba – dom ljudske solidarnosti
16. B.a.B.e. – „Budi aktivna – Budi emancipirana“
17. Autonomna ženska kuća
18. „Ženska pomoć sada“ – SOS telefon za pomoć za žene i djecu žrtve nasilja
19. „Ženska soba“ - Centar za žrtve seksualnog nasilja
20. Hrvatska udruga socijalnih radnika
21. Zagrebačka udruga socijalnih radnika
22. Društvo za psihološku pomoć
23. Centar Modus
24. Udruga Pragma
25. Udruga za podršku žrtvama i svjedocima
26. Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba
27. Centar za rehabilitaciju Silver
28. Hrvatski zavod za zapošljavanje, koji odrađuje prijavu naših korisnica, neovisno o mjestu prebivališta, te ih obavještava o svim pravima i obvezama
29. Odjel za podršku žrtvama i svjedocima pri Županijskom sudu u Zagrebu
30. Caritas Zagrebačke nadbiskupije (nabava odjeće i obuće)
31. Otvorene računalne radionice „Svi smo protiv“.

ŠTO ŽRTVA OBITELJSKOG NASILJA MOŽE DOBITI ZA SEBE U DOMU „DUGA-ZAGREB“?

Dom „Duga-Zagreb“ djeluje na TRI razine pružanja pomoći žrtvama obiteljskoga nasilja:

Primarna pomoć žrtvi na njezino traženje:

1. **SMJEŠTAJ U SKLONIŠTU:** psihosocijalna pomoć i osnaživanje za djecu i odrasle – pravni savjeti i pomoć iz sustava socijalne skrbi – prehrana – briga o zdravlju – pomoć pri zapošljavanju; adresa je poznata službenim osobama.
2. **SAVJETOVANJE:** specijalizirano za djecu i odrasle žrtve obiteljskoga nasilja koje nisu smještene u ustanovi; adresa je Ninska 10/2, Sesvete.

Sekundarna pomoć žrtvi utemeljena na sudskoj odluci jest:

3. **PSIHOSOCIJALNI TRETMAN POČINITELJA (m/ž) NASILJA U OBITELJI:** ovaj tretman nije dobrovoljan za počinitelja nasilja; počinje sudskom odlukom umjesto kazne zatvora, a radi sprečavanja nasilja u obitelji pružanjem primjerene stručne pomoći počinitelja nasilja zbog njihove neprimjerene reakcije u smislu izraženih hetero-agresivnih tendencija; adresa je Trenkova 7/1.

Tehnički podaci koji potvrđuju sigurnost i komfornost smještaja

Smještaj je dostupan 24 sata svaki dan u godini za žrtve iz cijele Hrvatske. Broj mobitela za poziv naše dežurne djelatnice znaju sve službene osobe dežurne pri centrima za socijalnu skrb i u policijskim postajama u cijeloj Hrvatskoj.

Naše dežurstvo počinje nakon 21 sat i traje do 8 sati ujutro. Od 8 do 21 sat redovito je radno vrijeme skloništa.

Prostor Doma zaštićen je videonadzorom uz koji su **24 sata prisutni zaštitari** iz ovlaštene tvrtke. Štićeni prostor povezan je tzv. „panik-tipkama“ za dojavu opasnosti u dojavni centar koji je povezan s policijom. Svi su vanjski ulazi – izlazi i prolazi, kao i unutarnji hodnici, pod videonadzorom 24 sata. S lokalnom policijskom postajom odlično surađujemo, kao i sa svim drugim policijskim postajama u Zagrebu i Hrvatskoj, ovisno o tome otkud je žrtva stigla na smještaj. Dom „Duga-Zagreb“ vrlo je dobro opremljen te pruža najvišu zaštitu koja se može pružiti s obzirom na mogućnosti današnje tehnike.

Sklonište je preseljeno 2011. u novi samostojeći objekt. Unutar ograđenog područja smješten je primjeren prostor za dječje igralište, a u unutarnjim prostorijama korisnice smještaja svaki dan mogu provoditi svoje slobodno vrijeme. Osim toga, opremljene su prostorije za ciljani stručni individualni ili grupni rad. Ističemo da je cjelokupan pristup objektu i kretanje po njemu prilagođeno osobama s invaliditetom. Prizemlje s katom povezano je dizalom. U stambenom su dijelu dva stana potpuno prilagođena za život osoba s invaliditetom. Svaka soba ima

svoju kupaonicu i televizor. Kuhinja, blagovaonica i dnevni boravak su zajednički.

Primamo istodobno 25 osoba – kombinirano djece i odraslih, ovisno o redosljedu dolaska. **Primamo dječake starije od 12 godina** jer imamo uvjete za privatnost svake obitelji, pa tako i onih s muškom djecom u pubertetskoj fazi razvoja.

Od početka rada Doma do danas nije bilo ekscenčnih situacija niti bilo kakve krize u obavljanju redovite djelatnosti Doma, što upućuje da je osiguranje primjereno potrebama i standardima za djelovanje ove vrste ustanove.

Teorija osnaživanja – podloga u radu sa žrtvama obiteljskog nasilja u Domu

Ako savjetodavac želi voditi koga ili ga pratiti dio puta, mora suosjećati sa psihom te osobe. Nikada ne može suosjećati ako daje samo svoje mišljenje i stavove. Nema razlike oblikuje li svoje stavove u riječi ili ih zadržava za sebe. Osjećaj dolazi tek s objektivnošću bez predrasuda. To je kvaliteta čovječnosti – vrsta dubokog poštovanja prema činjenicama, prema čovjeku koji zbog njih trpi i prema zagonetki života toga čovjeka...“ (C.G.Jung)

Bit osnaživanja jest omogućiti pojedincu ili skupini da preuzme kontrolu nad životnim okolnostima, postiže osobno važne ciljeve i poveća sposobnost donošenja učinkovitih odluka. Odgovor na pitanja marginalizacije i socijalnog raslojavanja možemo potražiti u teorijama osnaživanja jer se upravo one obraćaju dinamici diskriminacije i potlačivosti. To su teorije za socijalno djelovanje i usmjerene su pragmatično i socijalno pravedno. Namjera im je promicati svijest o okolnostima stvarnog života te djelovanja koje donosi promjenu. (Kletečki Radović, M., 2008.)

Upravo opisanim načinima socijalnog djelovanja potrebno je sinergijski izgrađivati udjel svih čimbenika u zajednici u borbi protiv nasilja u obitelji: zaštitom, osnaživanjem, upućivanjem, savjetovanjem, aktiviranjem unutarnjih kapaciteta koji su potisnuti i smanjeni zbog neprestane potlačenosti – namjera je probuditi sve te osobne resurse u žrtvi te zajedno s njom skicirati plan i program aktivnosti za izlazak iz kruga nasilja.

Filozofija osnaživanja zastupa ideju perspektive moći i kreativnog kapaciteta korisnika za razvoj ideja i aktivnosti sa svrhom poboljšanja životne situacije (Payne, 2005).

To znači da su sami korisnici, odnosno pojedinci, skupine ili zajednice, najbolji izvor znanja o sebi, o tome što trebaju i čemu teže. Biti etički osviješten socijalni radnik znači znati koristiti se korisnikovim znanjem, slušati njegove želje i iskoristiti njegovu snagu za pozitivne ishode u budućnosti. Pristup poštivanja korisnikova znanja o sebi te prihvatanja razumijevanja situacije kroz njegovu vizuru samo je po sebi iskustvo koje osnažuje, što je iznimno važno za korisnike koji imaju iskustvo potlačenosti i ne mogu izraziti sebe i svoje težnje.

Praksa osnaživanja, temeljena na teoriji, može se iskoristiti kao pomoć obespravljenim ljudima kako bi prepoznali svoje težnje i snage te se uključili u aktivnosti za poboljšanje osobnog života, ali i za socijalnu pravdu. Teorije osnaživanja podupiru osobnu snagu, otpornost i resurse korisnika. One ne okrivljuju „žrtvu“ za njihovu (ne)moćnost pristupa resursima i moći, nego prepoznaju da takvi problemi nastaju kao posljedica neuspjeha društva da ispuni potrebe svih svojih članova.

ŠTO NAŠI PARTNERI MOGU OČEKIVATI PRI SMJEŠTAJU ŽRTAVA OBITELJSKOG NASILJA U DOM „DUGA-ZAGREB“

„Moramo iskoristiti svoju sposobnost promatranja na induktivan način te dopustiti sebi da primijetimo istinitu životnu priču, tražeći obrasce i gradeći teoriju.“ (Glaser i Holton, 2004.)

1. CENTAR ZA SOCIJALNU SKRB

U redovito radno vrijeme postupak smještaja žrtve obiteljskog nasilja počinje na osnovi zahtjeva Centra za socijalnu skrb. U dežurstvu postupak smještaja počinje pozivom dežurnog socijalnog radnika ili policijske postaje, ovisno o tome kome se žrtva prvo obratila za pomoć. Dom omogućuje smještaj u bilo koje doba dana i noći. Djelatnici Doma ne prevoze u dolasku žrtvu na smještaj. Obično to rade Centri ili policija – ovisno o dobu dana kada je smještaj moguće realizirati. Dom omogućuje uzimanje izjave od žrtve za potrebe policije i to odmah pri smještaju ili bilo kada naknadno, ovisno o okolnostima te o psihofizičkom stanju u kojem je žrtva dovedena.

Tijekom smještaja stručni tim Doma i žrtva u suradnji, zajedno sa stručnjakom iz mjerodavnog Centra za socijalnu skrb, izrađuju individualni plan i program rada sa žrtvom koji se donosi nakon uvida i analize stanja i mogućnosti žrtve i njezine socijalne mreže. Takav plan potpisuju uključeni stručnjaci i žrtva. On se prilagođava i/ili nadopunjuje uvijek u suradnji sa žrtvom i uključenim stručnjacima. Sve situacije koje su u podlozi donošenja odluka bitnih za kvalitetu života žrtve i njezine djece, znaju stručnjaci mje-

rodavnog Centra, kojima se često pisanim putem upućuju mišljenja i/ili informacije.

Izravnom suradnjom i razmjenom informacija između Centra i Doma ostvarena je kvalitetnija i brža procjena potreba zajedničkih korisnika, uspješnije planiranje daljnjeg rada s korisnicima i očekivani učinci tretmana. Smještajem u Dom „Duga-Zagreb“ žrtve nasilja ostvaruju zaštitu od daljnjeg zlostavljanja i potrebnu stručnu pomoć, a Centar za socijalnu skrb dobiva pravodobnu povratnu informaciju o potrebama korisnika i stručno mišljenje o daljnjem tretmanu. Time se postiže integrirani pristup u radu s ovom posebno osjetljivom socijalnom skupinom i aktivna uloga korisnika u postupku. Dom „Duga-Zagreb“ nakon deset godina djelovanja, prema povratnim informacijama, postao je važan dionik svakodnevne prakse Centra za socijalnu skrb u području skrbi o žrtvama obiteljskog nasilja, u području rada s počiniteljima nasilja u obitelji, odnosno sveobuhvatno gledano u području prevencije, suzbijanja i zaustavljanja obiteljskog nasilja u konkretnoj obitelji. Takvom suradnjom zajednički pridonosimo boljoj kvaliteti socijalnih usluga u zajednici.

2. POLICIJA

Problem nasilja u obitelji oduvijek postoji i s njim se policija svaki dan susreće u svojem radu. Zato je policijski službenik koji dovodi žrtvu na smještaj u našu ustanovu dobro upućen u osjetljivost takvog trenutka za žrtvu osobno, a zna i da je potreban specifičan i brižan pristup prema malodobnoj djeci koja su uglavnom u pratnji svojih majki – žrtava. Policija najčešće dovodi žrtvu na smještaj u dežurstvu, u suradnji i

uz prisutnost stručnjaka iz Centra.

Ako je potrebno, u Domu omogućujemo i potičemo naknadni dolazak policijskih službenika radi dobivanja izjave od žrtve, a ne kao nekada kada se očekivalo da žrtva dolazi u policijsku postaju. **Nakon što se dobije nalog s Prekršajnog suda, s policijom dogovaramo i odlazak po osobne stvari žrtve u prostor stanovanja na području.** Na raspolaganju smo policiji za sva pitanja i nejasnoće koje mogu pomoći u razrješavanju slučaja nasilja nad konkretnom žrtvom na smještaju.

Policija je u svojim redovima prepoznala potrebu sustavnog educiranja policijskih službenika koji su svaki dan u izravnom kontaktu sa žrtvama nasilja te specijalizacije što većeg broja policajaca za takav način rada. Kao ciljevi postavljeni su prepoznavanje problema, primjeren pristup, stvaranje povjerenja, ali i pružanje sigurnosti. Uobičajeno je koristiti se neoznačenim automobilima, a policijski službenici dolaze u civilnoj odjeći u muško - ženskom paru.

3. SUDOVI I DRŽAVNO ODVJETNIŠTVO

Suradnja sa sudovima i državnim odvjetništvom ključna je kako bi se i s pravne strane pružila potpora žrtvi. Procesuiranje počinitelja moguće je dvama postupcima: prekršajnim i kaznenim. Često je žrtva smještena nakon što je podnesena kaznena prijava (kazneni postupak) ili prekršajni prijedlog (prekršajni postupak) pa je vrlo bitna izravna i brza komunikacija sa sudovima, a kako bi se omogućila dostupnost žrtve te davanje iskaza. Mi činimo sve kako bi se ta komunikacija doista i realizirala te smo dostupni tim državnim tijelima za sva pitanja i dogovore. Osim s prekršajnim sudovima te kaznenim odjelima pri općinskim ili županijskim

sudovima, bitna je suradnja i s obiteljsko-pravnim odjelima koji donose odluke o razvodu braka, povjeri djece na čuvanje i odgoj jednom roditelju te o susretima s drugim roditeljem. Kako smo mi sigurna kuća, nije moguća klasična uspostava susreta i upravo nam je zbog toga bitna komunikacija sa sudom, ali i s centrom za socijalnu skrb koji može objasniti zašto se susreti moraju održavati na određeni način, siguran za žrtvu.

Kontakti s državnim odvjetništvom koji zastupa žrtvu u ime države redoviti su i vrlo često od njih primamo informaciju u kojem je stadiju kazneni postupak, je li podignuta optužnica te je li počinitelj pušten u slučaju da mu je bio određen istražni zatvor.

CILJ I SVRHA DJELOVANJA SKLONIŠTA

Počinjemo od činjenice: život bez nasilja pravo je svakog pojedinca u društvu! Na putu do postizanja toga cilja svaka razvijena društvena zajednica treba omogućiti različite oblike pomoći i potpore u svladavanju svih koraka potrebnih za kvalitetan i konačan izlazak iz života u nasilju. Važno je da svi koji sudjeluju u tom procesu osnaživanja žrtve obiteljskoga nasilja znaju da imaju obvezu dati pravodobnu i točnu informaciju, pružiti primjeren tretman i savjet, ali i biti dosljedni i učinkoviti, koristeći se svim mogućnostima u sustavu pravne, socijalne i psihološke zaštite. Sve to profesionalni je zadatak, ali i profesionalni izazov svim zaposlenicima Doma „Duga-Zagreb“.

U podržavajućim uvjetima života za vrijeme boravka u skloništu žrtvi se omogućuje da se odmakne od nasilnog odnosa, da u

miru razmisli o svojoj partnerskoj vezi, da osvijesti svoja očekivanja od toga odnosa, da prepozna vlastite potrebe, potrebe svoje djece, objektivne mogućnosti unutar obitelji i/ili radnog okružja za egzistencijalno neovisan nastavak življenja, da sagleda širinu svoje socijalne mreže, da napravi *sigurnosni plan* za sebe i dijete te da razmisli o kratkoročnim i dugoročnim ciljevima u svrhu promjene kvalitete života. (Ajduković, M. i Pavleković, G. ured., DPP, 2004.)

BORAVAK U DOMU „DUGA-ZAGREB“

Za vrijeme boravka u ustanovi žrtva ima **besplatan smještaj**. Ne treba se brinuti o nabavi hrane i sredstava potrebnih za normalno održavanje zdravlja, čistoće prostora i sl. No nije svrha izolirati je od stvarnog života jer nastojimo održavati objektivno potrebne aktivnosti u smislu dnevnih obveza o djeci, čišćenja, pranja rublja, pripremanja hrane, brige za vlastito zdravlje i zdravlje djece. Sve to kombinira se sa psihosocijalnom i pravnom potporom koja je za žrtve također besplatna. **Stoga je to idealna prigoda da na jednome mjestu žrtve imaju osiguranu fizičku i tehničku zaštitu od potencijalnog napada počinitelja, ispunjenje osnovnih egzistencijalnih potreba te stručnu pomoć za sebe i svoju djecu kako bi u miru mogli sagledati objektivne mogućnosti promjene života nabolje.** Kada su te mogućnosti minimalne, ili žrtva unatoč svemu nije spremna emocionalno raskinuti vezu s počiniteljem nasilja, u skloništu će dobiti savjet i uputu kako da se zaštiti i gdje najbrže može dobiti pomoć ako se nasilno ponašanje ponovi. O svemu što radimo sa žrtvama na smješta-

ju obavještavamo ponajprije mjerodavni ured socijalne skrbi, a kada je to potrebno i mjerodavnu policijsku postaju. Ako se žrtva vraća počinitelju nasilja, ured socijalne skrbi i dalje prati obitelj, najčešće mjerom stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djeci i nadzorom nad provedbom mjere obveznog liječenja od sredstava ovisnosti, a prati i ukupnu obiteljsku dinamiku.

Obveze žrtava tijekom boravka u skloništu

Dolaskom u sklonište žrtva ne prestaje imati obveze prema svojoj djeci u smislu brige za zdravlje, prehrane, pomoći u učenju, kontaktiranja s odgojiteljicama u vrtiću ili profesorima u školi, odlaska na informacije i sl. Nije točno da žrtva više neće imati nikakve obveze u vezi s pripremom hrane, čišćenjem prostora u kojem živi. Što je točno?

Točno je da roditeljska uloga žrtava ne prestaje dolaskom na sigurni smještaj. Stručni tim pomoći će ostvariti kontakte s institucijama, od vrtića, škole i liječnika, ali briga za dijete, izravan kontakt s profesorima, odluke o odabiru zanimanja, upisu u gimnaziju i sl., roditelj – žrtva na smještaju i dalje donosi samostalno. Stručni tim savjetovat će žrtvu, ali konačne su odluke na njoj, kao roditelju.

Točno je da su briga za zdravlje djeteta, odlasci liječniku, mjerenje temperature, davanje lijekova, hranjenje i presvlačenje pelena aktivnosti koje i dalje obavlja isključivo žrtva – roditelj. U ustanovi ne rade odgojiteljice, njegovateljice, „tete – čuvalice“ ni spremačice, pa je i briga za čistoću prostora i pranje odjeće jedna od važnih aktivnosti žrtve za vrijeme smještaja.

U Domu su zaposlene dvije domaćice koje

imaju vrlo važnu ulogu u povezivanju i organizaciji svih dnevnih obveza korisnica smještaja. U praksi svjedočimo koliko je bitan taj dio života u Domu jer kada se s korisnicima praktički živi 24 sata, uz kvalitetan stručni rad nužna je i dobra organizacija dnevnih obveza i zadovoljavanja svakodnevnih potreba. Radno mjesto domaćice zamišljeno je tako da ona najveći dio svojeg radnog vremena provodi u izravnom kontaktu s korisnicima, pomažući im da se snađu u novom prostoru. Domaćica organizira dnevne poslove i kućanske aktivnosti u Domu, a najsloženiji je dio u tome koordinacija različitih stečenih navika i vještina korisnika! Tako se nastoji maksimalno iskoristiti pozitivne kapacitete svih korisnika za dobrobit cijele skupine.

Uvid u iskustvo stručnjaka u Domu

Mi stručnjaci zato ne smijemo gubiti vjeru i nadu u smisao ovog posla, iako svjedočimo povratku žrtve počinitelju nasilja te ponovnim dolascima u sklonište. Žrtva treba znati da ima potporu u sustavu koji je pripremljen za poduzimanje svega što je potrebno kako bi je osnažio da izađe iz kruga nasilja. A sustav su ljudi – stručnjaci! Dakle i vi. I mi.

Tijekom našeg desetgodišnjeg iskustva prvi znakovi disfunkcionalnog partnerskog odnosa najčešće počinju na početku braka ili veze, najčešće su žrtve žene i djeca, a počinitelji muškarci. Naše statistike upućuju na to da su to većinom muževi, odnosno izvanbračni partneri. Zatim su žrtve djeca koja su neposredne žrtve ili češće posredne žrtve obiteljskoga nasilja, odnosno nasilja oca nad majkom, kada svjedoče nasilju ili imaju iskustvo neprimjerenog roditeljstva uzrokovanog zaokupljenošću vlastitim partnerskim odnosom. Uočavamo i identifi-

ciju s rodnim ulogama, odnosno međugeneracijski prijenos nasilja, koji prepoznaju i mnoge teorije kao što su teorija naučene bespomoćnosti, teorija ciklusa nasilja, odnosno teorija preživljavanja. Stručni tim u našoj ustanovi često svjedoči tome u grupnom i individualnom radu s korisnicima i njihovom djecom. Ono što se nikako ne može zanemariti jest nezaobilazna činjenica ekonomske ovisnosti žrtve o počinitelju, odsutnost globalne društvene potpore – poput bezrezervne potpore poslodavaca, ali i potpore vlastite socijalne mreže – prijatelja i rodbine. Uz to, u našem je društvu još sveprisutan tradicionalni i patrijarhalni utjecaj na socijalizaciju i odgoj, što se kod naših korisnica ogleda u osjećaju srama, samookrivljanja i okrivljanja okoline i uskog kruga prijatelja, poznanika, rodbine. Ono što mi, kao društvo, u Hrvatskoj nikako ne možemo zanemariti jest i iskustvo rata, jer to svakako pridonosi povišenom pragu tolerancije na nasilje, odnosno smanjenoj toleranciji na frustracije. Sociodemografska struktura osoba na smještaju u našoj ustanovi zanimljiva je s obzirom na izraženu brojnost osoba koje su podrijetlom iz susjednih zemalja regije. Takva raznolikost kultura, vjera, običaja, društvenih i socijalnih obilježja specifičnog područja, manje ili više prisutnih tradicionalnih vrijednosti i uvjerenja, spolnih i/ili rodnih uloga, odgojnih stilova, općenito stilova života, obrazovnog i socioekonomskog statusa na jednome mjestu pod istim krovom – zasigurno potiče stručno i profesionalno istraživačko zanimanje i u objašnjavanju fenomena obiteljskoga nasilja. Ponajprije tu mislimo na fenomen obiteljskoga nasilja gledano kao na društveni, kulturni i politički problem, ali i psihološki problem ako ga sagledavamo kao međugeneracijski učinak nasilnog ponašanja, odnosno nasljeđa

nasilnog ponašanja i/ili razvoja. (Pećnik, N., 2005.)

Također, sve više se primjećuje da na smještaj dolaze mlade osobe, mlade majke koje su od svoje rane dobi u sustavu socijalne skrbi, većinom odrasle u domovima socijalne skrbi ili udomiteljskim obiteljima. Uočavamo da su takve mlade osobe vrlo rano ušle u destruktivne partnerske odnose i posljedično završile na smještaju u skloništu. Uočavamo da je to svakako negativna posljedica nedostatka pozitivnog modela ponašanja tijekom odrastanja. Ujedno je sve to potvrda održivosti teorije međugeneracijskog prijenosa nasilnog ponašanja.

Faze boravka u Domu

Privremeni smještaj žrtava nasilja u obitelji u Domu „Duga - Zagreb“ sastoji se od nekoliko faza:

- a) prijam u Dom
- b) potpisivanje ugovora za prvih sedam dana smještaja
- c) produljenje ugovora o smještaju nakon prvih sedam dana - sukcesivno po tri mjeseca dok traje potreba za smještajem
- d) prestanak smještaja u Domu.

A) PRIJAM U DOM

Pri dolasku žrtve nasilja socijalni radnik i/ili psiholog s njom provodi inicijalni razgovor, tijekom kojeg doznaje o razlozima dolaska na smještaj, prikuplja potrebne informacije i upoznaje se s dostupnom dokumentacijom, važnom za daljnji boravak u Domu i za organizaciju pomoći u žrtvinoj trenutačnoj životnoj situaciji. U toj fazi posebno je važno voditi računa o zdravstvenim potrebama pristigle korisnice i njezine djece kako bi se mogla organizirati i pružiti primjerena skrb u smislu prikladne prehrane, njege, terapije lijekovima i dr.

Nakon što je žrtva primljena na smještaj socijalni radnik pisanim putem obavještava mjerodavnu policijsku postaju i centar za socijalnu skrb. Ovisno o potrebi, ostvaruje kontakt i s hitnom medicinskom pomoći te s ustanovama i institucijama vezanima za individualne probleme korisnika.

PRIMJER 1:

Na smještaj dolazi osoba srednje životne dobi koja je inkontinentna. Potrebne pelene nije imala vremena uzeti, a prijeko su joj potrebne za normalno funkcioniranje. Osoba je stigla kasno noću. Dežurni djelatnik u Domu kupuje paket pelena u dežurnoj ljekarni. Prvi sljedeći radni dan socijalni radnik iz doma kontaktira s mjerodavnom policijskom postajom prema mjestu stanovanja žrtve kako bi se osigurala pratnja kada žrtva ide po osobne stvari i dokumente, pa tako i po potrebne pelene. Kada ponestane takvih pelena, socijalni radnik iz Doma kontaktira s mjerodavnim liječnikom obiteljske medicine da ovjeri potrebnu dokumentaciju kako bi žrtva nastavila ostvarivati pravo na pelene.

PRIMJER 2:

Na smještaj u nedjelju dolazi osoba koja boluje od epilepsije i bipolarnog poremećaja. Nije ponijela potrebne lijekove koje mora redovito uzimati. Dežurni djelatnik u ustanovi s mjerodavnom policijskom postajom odmah organizira pratnju žrtve do stana ili kuće kako bi se uzeli lijekovi, dokumenti i ostale nužne osobne stvari.

B) PRVIH SEDAM DANA

Žrtva potpisuje prvi ugovor o smještaju u Dom, koji traje sedam dana od dana dolaska. U tom razdoblju socijalni radnik obavještava korisnicu o pravilima Doma, prostornim specifičnostima, vrstama

pomoći koje Dom pruža, primjerice psihološku i pravnu pomoć te aktivaciju svih prava iz sustava socijalne skrbi. Korisnica se istodobno obavještava o obvezama koje ima tijekom boravka u Domu.

U prvih sedam dana smještaja korisnica socijalni radnik ostvaruje suradnju s mjerodavnim centrom za socijalnu skrb i suradnim institucijama te prikuplja potrebne informacije važne za boravak, status i potrebe žrtve nasilja smještene u Domu. Individualni tretman počinje prikupljanjem socioanamnestičkih podataka o prisutnim članovima obitelji kako bi se stekao uvid u njihov socijalni, pravni, radni, odgojno-obrazovni i zdravstveni status.

Ako je potrebno, socijalni radnik, u suradnji s mjerodavnim CZSS-om, žrtvi nasilja organizira policijsku pratnju u njezin stambeni prostor kako bi preuzela osobne stvari i dokumente, zatim pomaže u ostvarivanju prava iz sustava socijalne skrbi, prati žrtvu na zdravstveni pregled te čini sve što je potrebno da se povoljno riješi novonastala situacija.

Sa žrtvom nasilja socijalni radnik provodi kontinuirani savjetodavni rad, obavještava je o pravima iz Zakona o socijalnoj skrbi i Obiteljskoga zakona, zatim pomaže u ostvarenju prava iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, prava iz mirovinskog osiguranja, prava nezaposlenih osoba te svih ostalih prava za kojima se pokaže potreba, a proizlaze iz domene socijalnog radnika. Dio navedenih poslova socijalni radnik provodi u suradnji s pravnicom u Domu. Socijalni radnik izvještava ostale članove stručnoga tima o sadržaju dokumentacije žrtve nasilja, utvrđuje socijalni status žrtve te se donosi zajedničko mišljenje o daljnjem tretmanu.

C) PRODULJENJE UGOVORA NAKON PRVIH SEDAM DANA (odluka žrtve o nastavku boravka)

Nakon prvih sedam dana u Domu stručni tim, u suradnji s mjerodavnim centrom za socijalnu skrb i sa žrtvom, zajednički procjenjuje je li daljnji boravak u Domu za žrtvu preporučljiv i nužan. Možda to zvuči neobično jer žrtva je već dovedena na smještaj zbog akutne eskalacije konkretnog nasilja. U praksi povremeno svjedočimo situacijama kada se smještaj ipak ne nastavlja nakon prvih sedam dana boravka.

Razlozi prekida smještaja nakon prvih sedam dana boravka u skloništu:

- a) žrtva nakon sedam dana iskazuje da joj je teško podnijeti život u skupini te traži da se vrati kući ili odlazi nekom iz šire obitelji odnosno k prijateljima
- b) žrtva je ostvarila kontakt s počiniteljem te se u dogovoru s njim dobrovoljno želi vratiti, vjerujući da će počinitelj promijeniti najbolje svoje dotadašnje nasilno ponašanje
- c) počinitelj nasilja je procesuiran i pritvoren tijekom trajanja istrage do daljnjeg te se žrtva želi vratiti u svoj dom.

Ako žrtva nakon sedam dana boravka odluči ostati u Domu, tada potpisuje ugovor o smještaju na razdoblje od tri mjeseca. Ugovor se može prekinuti i ranije, odnosno produljiti dok traje potreba za smještajem. U pravilu je to do šest mjeseci ili najdulje do godinu dana, u skladu sa Zakonom o socijalnoj skrbi (NN 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17).

D) RAZLOZI ZA PRESTANAK SMJEŠTAJA U DOMU

U postupku pripreme za odlazak iz Doma, ako za to postoje uvjeti, psiholog u suradnji sa socijalnim radnikom ohrabruje korisnicu

na svjesno i samostalno donošenje odluka, ovisno o individualnoj situaciji:

1. Odlazak iz Doma radi početka samostalnog života – izrada „*Sigurnosnog plana*“

Kada govorimo o samostalnom životu, važno je istaknuti da se pritom misli na samostalan život žene i/ili majke sa svojom djecom, bez svakodnevne pomoći partnera i/ili najčešće bez sustavne pomoći drugih članova obitelji. Nakon što se korisnica izjasni o namjeri da ode iz Doma radi ostvarivanja samostalnog života, stručni djelatnici s njom obavljaju još jedan, završni razgovor u kojem se zaokružuje cjelokupni boravak korisnice u Domu. Radi se retrospektivna zajednička procjena onoga što je korisnica ostvarila, u odnosu prema ciljevima i očekivanjima s kojima je došla na smještaj. Tada se ponovno, zajedno s korisnicom, vraćamo na „*Individualni plan i program rada*“, dokument u kojem su navedeni realni ciljevi koje je korisnica verbalizirala kada je došla na smještaj, zajedno s istaknutim stručnim metodama za pomoć u ostvarivanju tih ciljeva. Zajednički se analiziraju i komentiraju ciljevi koji su tijekom boravka u Domu ostvareni, a stručni tim upućuje žrtvu na načine i postupke koje može sama poduzeti kako bi ostvarila ciljeve koji, eventualno, nisu ostvareni za vrijeme boravka u Domu. Ako je korisnica tijekom boravka u Domu upozorila na probleme s kojima se susreće u odgoju djece ili je probleme uočio stručni tim, korisnicu se obavještava o besplatnim savjetovalištim koja roditeljima pružaju savjete o odgoju i razvoju djece, o postavljanju granica i sl. Nadalje, za korisnicu pripremamo podatke o svim mjestima na kojima se pruža pomoć žrtvama obiteljskoga nasilja, kako bi za sebe i/ili svoju djecu ostvarila aktualna prava koja joj zakonom pripadaju te primjerenu zaštitu

nakon izlaska iz Doma. Ovisno o mjestu stanovanja, upućuje se u udruge i savjetovališta za psihološku pomoć, koja pomažu u aktiviranju prava iz područja socijalne skrbi i ukupne pravne zaštite u konkretno nastaloj životnoj situaciji nakon izlaska iz skloništa (Savjetovalište za djecu i odrasle - žrtve obiteljskoga nasilja Duga-Zagreb, Savjetovalište za roditelje i djecu u prostoru Dječje kuće Borovje, Hrabri telefon, Plavi telefon, Obiteljski centri te organizacije civilnog društva kao što su Udruga B.a.B.e., Autonomna ženska kuća, Udruga „Ženska pomoć sada“). Žrtvu obavještavamo i o institucijama uključenima u rješavanje problematike koja je podudarna s trenutačnim životnim statusom korisnice (obveze policije, sudova, centara za socijalnu skrb, ureda pravobranitelja, humanitarnih udruga sl.). Korisnica dobiva primjerak „*Sigurnosnog plana*“ kako bi bila pripremljena za moguće ponavljane izloženosti nasilju. Tako smo praktično pripremili žrtvu da u takvoj situaciji reagira pribrano i učinkovito, štiteći sebe i svoju djecu. „*Sigurnosnim planom*“ povećava se stupanj sigurnosti žrtve nasilja u obitelji i omogućuje učinkovita reakcija u kriznim situacijama koja uključuje: napuštanje mjesta opasnosti ili lociranje prostorije u stambenom prostoru u koju se žrtva nasilja može zaključati do dolaska policije ili dok nasilnik ne napusti taj prostor, zatim osiguravanje zaštite djece te poučavanje djece o postupcima u kriznim situacijama, ovisno o dobi, dostupnost i mogućnost korištenja mobitela ili telefona, pamćenje važnih telefonskih brojeva, držanje dokumenata, nužnih osobnih stvari, lijekova i rezervnih ključeva u torbi koju žrtva može uzeti u kriznoj situaciji, organiziranje potpore neposredne okoline i obitelji tijekom bijega te vođenje evidencije slučajeva nasilja, koja bi mogla biti korisna za kaznenu prijavu.

2. Odlazak iz Doma te povratak partneru ili obitelji s kojima je živjela prije dolaska na smještaj

U ovakvoj situaciji stručni tim upućuje korisnicu da se nakon izlaska iz Doma obvezno javi u mjerodavni centar za socijalnu skrb radi ostvarivanja prava iz sustava socijalne skrbi i u ostale ustanove i organizacije koje pružaju besplatno savjetovanje o braku i obitelji kako bi se prevladali poremećeni bračni odnosi, koje pomažu u prevenciji nasilničkih odnosa, usmjeravaju u području roditeljskih obveza i dužnosti te osposobljavaju obitelji za funkcioniranje u svakodnevnom životu. Stručni tim upućuje korisnicu i da kao roditelj ima odgovornost spriječiti kršenje prava vlastite djece u skladu s Obiteljskim zakonom, Zakonom o socijalnoj skrbi, Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji i Kaznenim zakonom. Povratak počinitelju nasilja nažalost upućuje na povećani rizik ponavljanja nasilja u cjelini pa tako i kršenja prava djece. Ipak, djeca su dodatno oštećena jer nemaju mogućnost izbora: ona uglavnom idu onamo kamo ide i njihova majka. Zato prije odlaska iz Doma socijalni radnik sa žrtvom nasilja ponovno čita „*Sigurnosni plan*“ kako bi, u slučaju ponovljenog obiteljskoga nasilja, pravodobno zaštitila sebe i djecu. O svemu tome obavještava se i mjerodavni centar za socijalnu skrb.

3. Odlazak iz Doma zbog drugih razloga tj. drugih vrsta izbora za koje se žrtva odlučuje

Situacija 1. Naše je iskustvo da se žrtve katkad odlučuju na prestanak boravka u Domu i zbog nekih drugih razloga. To može biti radi ostvarenja nove partnerske veze. Imajući u vidu da se radi o ženama koje su svoj pogrešan izbor partnera u prošlosti najčešće počinile zbog komplek-

sne i duboke psihološke problematike koju je, sasvim sigurno, nemoguće riješiti u kratkom vremenu boravka u Domu, žrtvi tada skrećemo pozornost na potencijalne rizike pri ostvarenju nove partnerske veze. Stručni tim tada nastoji postaviti žrtvina očekivanja od nove veze u realne okvire jer, nažalost, u želji za boljim partnerskim odnosom i boljim životom u cjelini, žrtva je sklona gledati kroz „ružičaste naočale“ te ne vidi objektivne prepreke u novom odnosu. Prepreke se pojačavaju posebno kada žrtva ima više djece. Do sada ni jednu žrtvu nismo pokolebali u njezinoj odluci da iz Doma ode izravno u stambeni prostor novog partnera. Želja za boljim životom ipak je prejaka, a posljedice, i one dobre i loše, zbrajaju se tek poslije.

Situacija 2. Katkad se dvije (rijetko i više) korisnice nakon izlaska iz ustanove odlučuju na zajednički život u unajmljenom prostoru ili u vlastitom prostoru jedne od žrtava. Tako si barem na određeno vrijeme uzajamno olakšavaju svakodnevnicu koja najčešće uključuje i brigu o djeci. Takvi dogovori nastaju spontano među korisnicama smještaja kada shvate da odgovaraju jedna drugoj prema svojim osobnostima i svjetonazorima, ali i životnim navikama koje su stekle prije dolaska u Dom. Ovaj model ima osnova za uspjeh ako barem jedna od dviju majki uspije pronaći posao jer to olakšava ukupni financijski teret. One tada dijele troškove života, obveze u kućanstvu i brigu o djeci.

Situacija 3. Odlazak iz Doma moguće je i zbog kršenja „Pravila kućnog reda“. Pravila se uručuju svim punoljetnim korisnicima smještaja pri potpisivanju prvog ugovora o smještaju. Neka od pravila su sljedeća:

- ne raditi štetu u prostoru Doma ili na imovini drugih korisnika na smještaju
- ne ponašati se nasilno prema vlastitoj djeci, tuđoj djeci ili drugim odraslim korisnicima
- ne konzumirati alkohol i/ili drogu
- ne vrijeđati ili omalovažavati ostale korisnike s obzirom na nacionalnu, vjersku i rasnu pripadnost
- ne kontaktirati s počiniteljem osim u kontroliranim uvjetima u prostorijama CZSS-a, suda ili policije
- poštovati vremena ustajanja, objedovanja, održavanja osobne higijene i čišćenja prostora i sl.

Nakon dviju opomena, ako se neprimjereno ponašanje ponovi, treća opomena ujedno je i otkaz smještaja. Tada se na vrijeme kontaktira s mjerodavnim uredom socijalne skrbi koji organizira premještaj žrtve. Prema našem iskustvu, pravila uglavnom krše one osobe koje su već prije usvojile neprihvatljive obrasce ponašanja; unatoč tome, uvijek nastojimo zajedno sa žrtvom raditi na promjeni loših stavova i ponašanja, što traži mnogo strpljenja s neizvjesnim uspjehom, jer je neizvjesno i vrijeme boravka u Domu.

Situacija 4. Odlazak može biti uvjetovan činjenicom da iz bilo kojeg razloga počinitelj nasilja zna lokaciju smještaja žrtve.

Ti razlozi mogu biti sljedeći:

Napomena: u svakom od navedena tri slučaja iz Situacije 4 – žrtva ne može ostati u skloništu, ali joj se obvezno nudi smještaj u drugom skloništu.

- žrtva je već bila na smještaju u Domu te je ispričala partneru gdje je bila smještena; aktualni smještaj dogodio se noću, za vrijeme praznika te se nije moglo odbiti smještaj iako je pravilo da ne smještamo žrtvu koja je već bila kod nas; naknadno se traži premještaj u drugo sklonište

- žrtva je tijekom smještaja stupila u kontakt s počiniteljem nasilja i rekla mu gdje je

- počinitelj je od službenih osoba tijekom procesuiranja slučaja nasilja dobio informaciju o nazivu skloništa te o gradu u kojem je žrtva, pa čak i novi broj mobitela koji žrtva dobiva tijekom smještaja; u praksi svjedočimo da se to događa zato što službene osobe ne shvaćaju bit nasilnog odnosa - one to čine, srećom rijetko, u dobroj namjeri „da se počinitelj i žrtva dogovore...“; takve su situacije jasan pokazatelj da se još više treba raditi na dodatnim edukacijama službenih osoba kako bi izgradile osobna stajališta i stekle znanje o nasilnom odnosu u obitelji; tada se ne bi događale takve pogreške – one su doista preopasne i preskupe za svako društvo.

STRUČNI RAD U DOMU

Jedna od specifičnosti stručnog rada u ustanovi ove vrste jest vrlo izraženo sinergijsko djelovanje i nadopunjavanje u radu socijalnog radnika i psihologa te odmah uz njih i pravnice, koji zajedno čine stručni tim u ustanovi. Bez takvog pristupa ne bi bilo realizacije potreba koju postizemo na smještaju, kao što su: potreba za smještajem u vrtić, upis u školu, kontakt s poslodavcem, liječnička pomoć, ostvarenje prava iz sustava socijalne skrbi, psihološka pomoć i podrška, pravna pomoć i dr.

a) Stručni tim u Domu – uz formalno znanje, koje su vještine poželjne?

Važno je da socijalni radnik, psiholog i pravnik u domu namijenjenom žrtvama obiteljskoga nasilja prije svega osvijeste neke svoje osobine, ono što nam smeta kod drugih ljudi, što zamjećujemo, bilo u pozitivnom ili negativnom smislu, da maksimalno osvijeste neke vlastite predrasude te svoju podložnost stereotipnom načinu razmišljanja. Uz to, potrebna je određena samokontrola jer treba izbjegavati povodljive reakcije u skladu sa svojim trenutačnim raspoloženjem, osjećajima i/ili iskustvom. Naime, zna se da se kontrola emocija usklađuje prema društvenim normama i može poprimiti tri poznata oblika: simuliranje (pokazivanje osjećaja kojih nema), kočenje (iskazivanje da osjećaja nema, a zapravo postoje) te maskiranje (prikriivanje jednog, najčešće socijalno nepoželjnog, osjećaja drugim).

Kako bismo mogli uspješno sve to prevladati, važno je da stručnjaci u Domu neprekidno rade na sebi te obogaćuju svoja profesionalna i stručna znanja i vještine, uz obveznu superviziju. Važne su

i komunikacijske vještine pa je s tim u vezi potrebno razjasniti i analizirati elemente komunikacije, razumjeti nepoželjne učinke na komunikaciju te pripaziti na moguće pogreške. Naime one mogu pojačati obrambeni mehanizam žrtve pa komunikacija može prerano završiti i može biti onemogućen nastavak rada u pozitivnom smjeru. Uspješnost rješavanja emocionalnih poteškoća s kojima žrtve dolaze nikako ne ovisi samo o kvaliteti rada svakog od stručnjaka u Domu, nego ponajprije o motivaciji same korisnice i njezinim kapacitetima. No ipak, primjerice psiholog svojim znanjem i vještinama može znatno pridonijeti kvaliteti razgovora i uspješnosti savjetodavnog procesa, ali od takve vještine nisu izuzeti ni socijalni radnik ni pravnik. Uspješnost ovisi i o dobrom slušanju, što je više od pola uspješne komunikacije i odnosa s korisnicom. Sve te vještine psiholozi i socijalni radnici razvijaju tijekom svojeg formalnog visokog obrazovanja, no kod pravnika nije tako. Zato pravnicu u Domu potičemo da također radi na sebi te da se dodatno educira u komunikacijskim vještinama i prikladnom izražavanju empatije u radu s korisnicima smještaja.

Iznimno je važno da svi članovi stručnog tima neposredno uoči odlaska obitelji iz Doma razgovaraju o toj odluci. Svrha je da pruže potporu i osnaže žrtvu za posljedice koje bi njezine odluke mogle donijeti te je pripreme na izazove s kojima će se suočiti nakon izlaska iz Doma. Svaka obitelj obavještava se o „*Sigurnosnom planu*“ koji stručni tim izrađuje individualno. U sigurnosnom su planu važne informacije o postupanju u slučaju izloženosti ponovljenom nasilju.

b) Heterogenost žrtava na smještaju – problemi prilagodbe – nužnost multidisciplinarnog individualnog pristupa žrtvi

Život u domu zahtijeva određene napore u suživotu s drugim obiteljima te pred korisnice postavlja izazove uključivanja u novu sredinu s novim pravilima, različitim osobama s vlastitim navikama, običajima, svjetonazorima. Iako su različite obitelji u dom došle istim povodom, razlog i cilj boravka za svaku je osobu drukčiji. Upravo se zato za svaku osobu na smještaju izrađuje zaseban, individualizirani plan i program rada. Taj se plan i program izrađuje timski: psiholog, socijalni radnik i pravnik u suradnji s mjerodavnim centrom za socijalnu skrb i sa samom korisnicom. Pristup izradi individualnog plana aktivno uključuje korisnicu tako da ona u razgovorima sa psihologom promišlja, a zatim i imenuje ciljeve koje želi ostvariti tijekom boravka u ustanovi. Ti se ciljevi dodaju onima koje je stručni tim procijenio potrebnima ili mogućima za vrijeme boravka u domu.

Kada obitelj dođe u ustanovu, svi zaposlenici, bez obzira na opis poslova koje obavljaju, nastoje osigurati emocionalno topao doček. **Domaćica u ustanovi**, kako je već opisano, zadužena je za različite aktivnosti u vezi sa smještajem žrtve, s djecom ili bez njih, u njezin privatni prostor kojim će se koristiti u sljedećem razdoblju svojeg života.

Uloga socijalnog radnika u suradnji sa psihologom u stručnom timu

Socijalni radnik i/ili psiholog nastoje ih opustiti koliko je moguće, utješiti/umiriti, a potom im predstavljaju ustanovu. Sve je to iznimno važno za osjećaj dobrodošlice i nadasve sigurnosti. Kao što smo naveli, socijalni radnik i psiholog počinju s radom čim žrtve dođu na smještaj, dok pravna

pomoć dolazi na red poslije, nakon što se žrtve smjeste i prihvate činjenicu da se u njihovu životu dogodila specifična promjena koju su potaknule svojim pozivom u pomoć. Upravo je dolazak žrtve na smještaj prvi korak prema smirenju i određenom zadovoljstvu kod žrtava. Žrtva se tako odmiče od počinitelja te joj se samim smještajem u sigurnu kući nudi zaštita i potpora. No stvarnost može biti i znatno drukčija: upravo prvih nekoliko dana nakon dolaska svjedočimo različitim krizama koje mogu rezultirati ustrajanjem na tome da se napusti ustanova. Zašto se to događa? U svojem radu svjedočimo da je žrtva u stanju stresa zbog napuštanja svojeg dosadašnjeg života (oca svoje djece, kuće, okoline na koju je naviknula...). U početku smještaja najviše se osvrću na to je li njihova odluka da odu u sklonište dobra ili nije (za njihovu dobrobit i dobrobit djece). To uglavnom ima veze i sa strahom od neizvjesne budućnosti, s tugom i sramom zbog prekida braka, ali i sa strahom od toga što će počinitelj nasilja sada misliti o njima.

Činjenica je i da nije jednostavno prihvatiti i brzo se naviknuti na suživot s nepoznatim osobama koje zajedno čine vrlo heterogenu skupinu: prema dobi, prema razini obrazovanja, prema kulturološkom modelu odrastanja, broju i dobi djece, prema primarnoj motivaciji zbog koje je tražen smještaj. Upravo činjenica heterogenosti osobnih obilježja žrtava na smještaju zahtijeva jasna i strukturirana pravila u dnevnom životnom ritmu, koja se odnose na mnoge aktivnosti i potrebe koje odrasla osoba inače sama sebi određuje, a to su: vrijeme objedovanja, vrijeme pranja i glačanja rublja, vrijeme buđenja, vrijeme odlaska na počinak, priprema hrane, održavanje čistoće vlastitog prostora... to su

aktivnosti koje žrtve i dalje same obavljaju, ali prema unaprijed određenom rasporedu. Kada bi bilo drukčije, nastao bi kaos baš zbog različitosti navika, odgoja, potreba i običaja na koje su žrtve naviknule. U takvim uvjetima, uz akutno stresno stanje pri dolasku, sposobnost prilagodbe je snižena, no donekle se ipak kompenzira pozitivnim osjećajem zaštićenosti od djelovanja počinitelja nasilja za vrijeme boravka unutar sigurne kuće. **Upravo se zato prvih sedam dana ne očekuje preuzimanje obveza u ustanovi te se omogućuje vrijeme za postupnu prilagodbu na novo okruženje i nove sustanare.**

No katkad nadvlada žrtvin doživljaj da je smještaj jednako loš kao i situacija iz koje je došla, možda još i gori, jer joj je okruženje u kojem je živjela ipak potpuno poznato, a ono u ustanovi je strano i zbog toga nelagodno. U ustanovi se žrtva suočava s novim prostorom, nepoznatim osobama, novim iskustvom suživota s ostalim korisnicama, pravilima kućnog reda, a posebno teško žrtva to sve doživljava kada dolazi iz drugoga grada ili iz ruralne sredine. Zato je ugodna atmosfera tijekom primitka žrtve važan doprinos u pružanju osjećaja sigurnosti i dobrodošlice u novu sredinu. Upravo je socijalni radnik u Domu najvažnija poveznica s vanjskim svijetom te mora biti spreman odgovoriti na mnogobrojna pitanja koja za žrtvu u trenutku dolaska imaju životnu važnost. Primjećuje se da su žrtve pri dolasku nestrppljive pa probleme koji su se gomilali mjesecima i godinama žele riješiti odmah i što brže. U toj situaciji bitna je uloga socijalnog radnika koji na neki način preuzima privremenu ulogu borca za žrtvina prava, bilo da se radi o ishođenju osobnih dokumenata, dječjeg doplatka, materijalnih prava iz sustava

socijalne skrbi, zdravstvenog osiguranja, o upisu u vrtić ili ishođenju raznih drugih prava koja dolaskom na smještaj žrtvi daju osjećaj sigurnosti, povjerenja i dodatne potvrde u ispravnost vlastite odluke o dolasku u ustanovu.

Većina žrtava nikada nije imala iskustva sa smještajem u ustanovi za žrtve obiteljskoga nasilja pa su i njihova očekivanja od smještaja različita te često ne odgovaraju stvarnom stanju u sigurnoj kući. Na smještaj žrtve uglavnom dolaze zbunjene i uplašene, s osjećajem srama i krivnje. Ovisno o situaciji koja je prethodila smještaju, nije rijetko da na smještaj dolaze bez osnovnih osobnih stvari i dokumenata, što im dodatno daje osjećaj bespomoćnosti. Uglavnom je već kod prvog kontakta sa stručnim timom Doma zamjetan jak osjećaj srama i krivnje, žrtve preispituju vlastitu odluku o napuštanju partnera i često je potreban velik trud da ih se usmjeri da izdrže krizno razdoblje prilagodbe. Primarni je zadatak svih zaposlenika u ustanovi, a posebno članova stručnoga tima, da pomažu žrtvama u prvim danima smještaja kako bi svladale novi ritam života i preuzele strukturirane obrasce obveza i prava predviđene za korisnike smještaja u sigurnoj kući.

Nakon što obitelj uđe u ustanovu, **psiholog** intervjuima sa žrtvom i drugim članovima obitelji te opažanjima njihovih reakcija u stresnoj situaciji, njihova odnosa i komunikacije, procjenjuje stupanj potrebe za hitnim psihološkim intervencijama. Posebno su važni sljedeći znakovi:

- napetost, nemir, osjećaj slabosti, osjećaj straha (za sebe, svoj život, život dragih osoba)
- osjećaj srama i krivnje, gubitak samopo-

uzdanja, neurotske reakcije (depresivnost, anksioznost, napadaji panike)

- poremećaji spavanja (nesanica, noćne more)
- zlouporaba alkohola i droga, problemi s koncentracijom
- agresivno ponašanje prema sebi i drugima
- pokušaj suicida.

Žrtva koja dođe na smještaj u ovakav tip ustanove često ima i vidljive tjelesne ozljede koje su već sanirane u zdravstvenoj ustanovi ili socijalni radnik zbog toga tek dogovara liječnički pregled. Najčešće postoje znakovi psihološke krize ukorijenjeni nakon dugotrajnog, višegodišnjeg zlostavljanja, a povod smještaju u Dom zapravo potakne neka nasilna epizoda koja, izolirano gledano, i nije izrazito ugrozila žrtvu. Žrtva se godinama može nositi s nasiljem u braku, no pod pritiskom egzistencijalnih poteškoća i slabljenjem mogućnosti da se nosi s partnerovim nasiljem, s vremenom dolazi do točke u kojoj više nema dovoljno unutarnje snage da takvo ponašanje trpi te se odlučuje izaći iz obitelji i otići u sigurnu kuću. Svjedočimo da žrtve znaju višekratno pribjegavati takvom modelu traženja pomoći, doživljavajući to kao kratkotrajna rješenja i nadajući se da će nasilnik nakon toga promijeniti svoje ponašanje nabolje.

Uloga psihologa u stručnom timu

Psiholog u ovakvom tipu ustanove mora dobro opažati i slušati te se jasno izražavati, a aktivno slušanje uključuje postavljanje pitanja te davanje verbalne i neverbalne potpore. Opažanje je metoda koja pomaže u radu s obitelji jer se obitelj na smještaju opaža tijekom cijelog dana, gotovo svaki dan. Dakle ne radi se o ambulantskim susretima kod psihologa, nego se ulazi u životni prostor obitelji.

Upravo su zato vrlo vrijedni nalazi i mišljenja stručnoga tima koji čine psiholog i socijalni radnik. Za vrijeme boravka u Domu žrtve opažamo i kada su u kuhinji i blagovaonici, u dnevnom boravku i igraonici, na igralištu. Iako obitelj živi u domskim uvjetima, koji su samo više ili manje uspješna simulacija kućne atmosfere, na površinu izlaze obrasci koje je obitelj usvojila i životne navike koje je stekla.

Inicijalnim razgovorom s korisnikom psiholog utvrđuje stanje, tj. psihički i emocionalni status svakog pojedinog člana obitelji i anamnezu. Nakon dolaska u ustanovu obitelj prolazi razdoblje prilagodbe na novonastale životne uvjete. Proces prilagodbe može biti obilježen vidljivim ili pak prikrivenim reakcijama kod odraslih i kod djece. Bez obzira na to jesu li reakcije na prilagodbu drugima vidljive ili ne, psiholog mora pomoći obitelji da ih što lakše prebrodi. Kod nekih osoba prilagodba je dugotrajnija ili otežana nekim drugim čimbenicima, a zadatak je psihologa da osobi uvijek pruži potporu i osjećaj sigurnosti.

S obzirom na strukturu korisnica koje su do sada bile na smještaju u Domu Duga, može se zamijetiti da se radi o ženama nižeg socioekonomskog statusa, opterećenima i drugim važnim egzistencijalnim problemima, koji samo podižu razinu životne frustracije; u našem društvu raširena je kultura pijenja, a u današnje se poslijeratno vrijeme alkohol sve češće zna rabiti i kao svojevrsna "terapija" kako bi se zaboravile proživljene ratne traume i gubici; mnogo je i drugih problema koji rade samo dodatni pritisak na cijelu obitelj i pridonose kumulativnom stresu kojemu se izlaže i dijete u obitelji.

Individualni rad psihologa s odraslima i djecom provodi se najmanje jedanput u tjednu sa svakom osobom na smještaju kako bi se pomno pratilo psihosocijalno i emocionalno stanje i odraslih i djece. Psiholog će s korisnicom proraditi emocionalne boli vezane za život u nasilju, odnosno za situaciju koja je bila okidač za dolazak na smještaj, te omogućiti slobodno izražavanje svih njezinih osjećaja. Radit će se i na razumijevanju dinamike nasilnih odnosa, a uključit će i bilo koju drugu specifičnu temu važnu za obitelj i/ili pojedinog korisnika, majku ili dijete. Iznimno je važno raditi na prepoznavanju, osvještavanju odnosno prevenciji nepoželjnih oblika ponašanja te na motiviranju osoba da preuzmu aktivnu ulogu u afirmaciji pozitivnih vrijednosti. Psiholog će psihoedukacijom i odnosom s korisnikom u savjetodavnom radu upozoriti na neke specifičnosti i mehanizme koji utječu na poseban način pogleda na svijet, percepciju, proces donošenja odluka, pristup rješavanju problema, planiranje, poticanje samopouzdanja i sl.

U individualnom radu psiholog primjenjuje tehnike iz psihološkog savjetovanja, koje uključuju facilitaciju i omogućavanje osobi da razvije samopoštovanje. Pomno se pazi da se, zbog specifičnih uloga koje psiholog u Domu ima te zbog uvjeta i organizacije rada u ovakvom tipu ustanove, ne ulazi u područja psihoterapijskog rada, a što bi uključivalo rad na revolucionarnim promjenama usmjerenima na rekonstrukciju osobnosti. Koristi se tehnikama verbalne potpore (ventilacija, konfrontacija, savjetovanje, psihoedukacija). Bit je u pružanju, među ostalim, i korektivnog i primjerenog emocionalnog iskustva, da osoba čuje svojevrсни „glas realnosti“

i ostvari prihvatljiv socijalni i interpersonalni kontakt. Psihoedukacija koja se, osim individualnim pristupom, njeguje i grupnim radom s korisnicima, obuhvaća učenje usvajanja zrelijih, adaptivnih modela ponašanja, socijalnih vještina, roditeljskih kompetencija i sl. Rad u grupi samopomoći omogućuje svakoj odrasloj korisnici da stekne rekonstruktivno iskustvo u opuštenom i podržavajućem okružju s primarnim ciljem fokusiranja na odnose iz svakodnevnog života te da uspostavi kontrolu nad ponašanjem, ali i da prepozna vlastite emocije u odnosima s drugima, pa tako i s partnerom i djetetom, što omogućuje reparaciju. Rad psihologa u sklopu psihološkog savjetovanja može se odnositi na nekoliko aspekata, ovisno o potrebi korisnika i procjeni psihologa, a može uključivati razvojne teme, rješavanje specifičnog problema, donošenje odluka, suočavanje s kriznim situacijama, razvijanje osobnih uvida i spoznaja, rad vezan za osjećaje unutarnjeg sukoba, poboljšanje odnosa s drugima. Zbog toga se psiholog u Domu koristi i specifičnim psihologijskim instrumentarijem. Sve zajedno omogućuje izradu i provedbu individualnog plana i programa rada, izradu mišljenja i prijedloga o cilju, metodama, oblicima i sadržaju rada s obitelji. Većina osoba na smještaju rado pristupa psihologijskom testiranju, a psiholog se rezultatima testiranja koristi kao dodatnim smjernicama ili pokazateljima mogućih slabosti koje treba jačati kod osobe, odnosno snaga koje i dalje treba njegovati. Uz ostalo, psiholog u suradnji sa socijalnim radnikom u domu radi na razvijanju osjećaja reda i točnosti kod korisnika, posebice kod djece, zatim na stjecanju radnih navika i vještina učenja, s majkama na svladavanju ili poboljšavanju odgojnih metoda, na poticanju

proaktivnog i asertivnog pristupa u svakodnevnom životu, pa tako i u traženju posla, i općenito radi na funkcioniranju u korisnikovu socijalnom okružju.

c) Rad s djecom

Najčešće su, kao žrtve nasilja, uz majku smještena i djeca. Pri smještaju socijalna radnica veliku pozornost posvećuje pravima djeteta, koja se ostvaruju prema zahtjevu roditelja. Budući da je pravni status djeteta nakon dolaska u Dom vrlo često nedefiniran, socijalni radnik sudjeluje u postupcima radi zaštite prava i dobrobiti djece kod mjerodavnih institucija, surađujući pritom s pravnikom u Domu. Važno je znati i da na smještaj ne može biti primljeno maloljetno dijete bez pratnje odrasle osobe. U praksi do sada nismo imali takav slučaj, no ta odrasla osoba u pratnji može biti bilo tko iz šire obitelji.

Odmah nakon smještaja djeteta u Dom, socijalni radnik utvrđuje njegov odgojno-obrazovni status, kontaktira sa školskim i predškolskim ustanovama radi što bržeg uključivanja djeteta u pedagoški i odgojno-obrazovni proces te aktivno surađuje s tim ustanovama tijekom cijelog djetetova boravka u Domu. Djecu se, ako je potrebno, uključuje u tretman specijaliziranih ustanova (najčešće Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba). Socijalni radnik stalno prati zdravstveno stanje djeteta, kontaktira s mjerodavnim liječnicima, prikuplja informacije i relevantnu dokumentaciju, ako je potrebno, organizira liječničke preglede te blisko surađuje sa psihologom u Domu, s obzirom na opservacijsko - terapijski karakter njihova rada s djecom na smještaju. Kako bi poboljšao njezine roditeljske kompetencije, socijalni radnik savjetuje majku kako da uspostavi

pozitivan roditeljski autoritet, primijeni prikladne odgojne metode te prevenira neželjene postupke. Također, svaki dan opaža ponašanje majke prema djeci i prikuplja informacije od drugih djelatnika Doma te, prema potrebi, kod mjerodavnih službi potiče i pokreće postupke za zaštitu prava i interesa djeteta. Tako socijalni radnik aktivno surađuje s djelatnicima mjerodavnog CZSS-a, MUP-a i Ureda pravobraniteljice za djecu Republike Hrvatske.

Kao rezultat nasilja u obitelji i općenito poremećenih obiteljskih odnosa, većina smještene djece na neki način popusti u školi, ima poteškoća s koncentracijom te im je potrebna neka vrsta pomoći u svladavanju školskoga gradiva. Socijalni radnik organizira pomoć tako što potiče roditelje da pomažu djeci u učenju i da provjeravaju redovito ispunjavanje školskih zadataka, a nerijetko zajedno sa psihologom pozitivnim primjerom pokazuje djeci kako treba organizirati učenje i kako učiti.

Od 2015., zahvaljujući velikoj donaciji RBA banke iz Zagreba i RBA banke iz Beča, u našoj ustanovi omogućeno je organizirano čuvanje djece, pomoć u učenju i različiti oblici kreativnog provođenja slobodnog vremena prilagođenog dobi djece. Studentice viših godina Studija za socijalni rad, psihologije, socijalne pedagogije i predškolskog odgoja dolaze na naš poziv kada majke moraju dulje izbivati iz ustanove zbog, primjerice, odlaska na sud (ročište u drugom gradu ili u Zagrebu), odlaska liječniku na specijalističke preglede i pretrage koji dugo traju, zbog rada vikendom ili u drugoj smjeni, zbog odlazaka na razgovore za posao i sl. Ovaj oblik suradnje sa studenticama pokazao se vrlo korisnim za sve sudionike, a najvažnije

je da su djeca dobro zbrinuta te da imaju i izravnu korist od takvih druženja sa studenticama: zadaće su napisane, igraju se edukativnih igara, crtaju, čitaju, druže se i zblizuju s drugom djecom uz ciljano vodstvo studentica. Istodobno su majke mirne i zadovoljne jer znaju da su djeca u dobroj okolini, a studentice prikupljaju svoja prva iskustva u radu s traumatiziranom djecom koja traže dodatnu pažnju. Naša djeca mani-

fesitraju različite oblike drukčijih ponašanja od prosječnog vršnjaka: teže se prilagođavaju na suradnju s drugom djecom, imaju agresivne ispade, ne prihvaćaju autoritete ni od koga, pa ni od majke, pretjerano traže pažnju, što rezultira histeričnim ispadima, pretjeranom povučenošću i introvertiranošću u odnosima sa svima i dr.

Zato posebnu pozornost posvećujemo radu psihologa s djecom koja su u Dom

smještena zajedno s majkama. Naime, djeca u Dom za žrtve obiteljskoga nasilja dolaze u specifičnim okolnostima, iz nefunkcionalnih obitelji u kojima postoji stalno roditeljsko neslaganje, a koje se manifestira obiteljskim nasiljem u kojem je najčešće počinitelj otac. Često djeca nisu izravne žrtve očeva nasilja, ali vrlo često svjedoče nasilju oca nad majkom. To su uglavnom djeca koja su bila izložena neposrednoj traumi, nepovoljnim razvojnim utjecajima, životu pod visokim stresom, nasilnim modelima, posebice zbog straha da njihovu majku ne ozlijedi njihov otac (da ne spominjemo strah da i sami ne budu ozlijeđeni). Dob djeteta utječe na manifestaciju posljedica. Kada se govori o višestrukoj traumatizaciji djeteta iz nasilničkih obitelji, a što potvrđuje i naše iskustvo, valja istaknuti podatak da veća razina bračnog nasilja smanjuje razinu bračnog, ali i roditeljskog zadovoljstva, što utječe na pojavu specifičnog obrasca komunikacije / ponašanja između majke i djeteta. S tim u vezi vrlo je važan način suočavanja majke s njezinom vlastitom viktimizacijom, što često ima veći štetni utjecaj na dijete negoli samo djetetovo svjedočenje nasilnom ponašanju oca nad majkom. Primjerice, vrlo često korisnice na našim grupama samopomoći znaju istaknuti da već dugo trpe nasilje i da svoju djecu pokušavaju zaštititi tako što nastoje da djeca ne svjedoče svađama i nasilju. Glavni pokretač dolaska u sklonište zajedno s djetetom bile su sve češće svađe koje dijete nije moglo izbjeći. Djeca koja su živjela u nasilnim obiteljima bila su izložena višestrukoj traumatizaciji, no dolaskom u sklonište za žrtve obiteljskoga nasilja, ona su izložena novim traumama koje mogu pogoršati njihovo stanje. Upravo je utjecaj majčina izdvajanja djeteta iz nasilne obitelji

(i njihov zajednički dolazak/smještaj) na djetetov daljnji psihofizički razvoj ključan i u središtu je našeg zanimanja. **Napuštanje uvjeta odrastanja u obitelji u kojoj otac provodi nasilje nad majkom za dijete je dobrodošlo, no otvaraju se mnogobrojna pitanja za struku - što i kako dalje?**

Suočavamo se sa sljedećim problemima u radu s djecom u domu: promjena sredine, katkad se radi o većim udaljenostima; odvajanje od obiteljske cjeline; promjena okoline (škola/vrtić, prijatelji, slobodne aktivnosti, izvannastavne aktivnosti, promjena nastavnog programa i načina rada itd.); promjena odnosa/gubitak odnosa (odnos s majkom, ocem, braćom/sestrama – odvajanje ako su stariji maloljetnici ili punoljetnici, gubitak starih prijatelja, stjecanje novih, odnosi s nastavnim osobljem, novi odnosi unutar ustanove u koju su došli); dodatne obveze (pravila - dužnosti i obveze koje postavlja majka i pravila – dužnosti i obveze koje postavlja ustanova); sloboda odrastanja; prilagodba i nova socijalizacija (što reći novim prijateljima – gdje živim, otkuda dolazim?, pitanje identiteta, sram, osjećaj manje vrijednosti, povlačenje, pad koncentracije, pretjerana usredotočenost na školu i školske obveze – koji su mehanizmi obrane?!) i sl.

Prorada traumatskog iskustva života u nasilnoj obitelji u ovakvim okolnostima donosi određena ograničenja jer radi se s djetetom koje je trenutačno odvojeno od jednog roditelja, a ta je odvojenost rezultat nagle, situacijski uvjetovane odluke (bez pripreme i objašnjenja). Također, tu je i drugi roditelj, najčešće otac, koji se u istoj toj situaciji, bez obzira na svoje nasilno ponašanje, nije odrekao brige o djetetu, nego je dijete zajedno s majkom, i uglavnom

prema njezinoj odluci, smješteno u sigurnu kuću. Specifičnost rada s djetetom u takvim uvjetima očita je i iz djetetove privrženosti ocu, koji se u ovakvim okolnostima ne može osobno uključiti u rad sa psihologom za dobrobit djeteta. To su akutne situacije, peritraumatske, što zahtijeva osjetljiv pristup u radu s djecom (bez plana majke o rješavanju obiteljske situacije i znanja o okolnostima u koje se dijete vraća; majka nakon dolaska želi konačni razlaz i situaciju gleda isključivo kroz prizmu nasilnog događaja, s vremenom počinje ustrajati na pozitivnim stranama partnerskog odnosa te se često javlja želja za povratkom partneru i za radom na tom odnosu, što dijete neizbježno zbunjuje, izaziva dvojake osjećaje prema roditeljima, nesigurnost u roditeljski autoritet i zaštitu, svojevrsan manipulativan položaj - osjećaj gubitka povjerenja, osjećaj krivnje).

Zato se pristup u radu s djecom na smještaju temelji ponajprije na emocionalnom osnaživanju, poticanju iskazivanja trenutačnih osjećaja u vezi s nastalom situacijom, vrednovanju tih osjećaja te na usvajanju socijalnih i komunikacijskih vještina, prosocijalnog ponašanja. Radi se i na razvoju samopoštovanja i samopouzdanja te gradnji pozitivne slike o sebi. U svakodnevnim kontaktima s djecom smještenom u Domu djeci se predstavljaju pozitivni međuljudski odnosi, ponajprije u izravnom i konkretnom odnosu psihologa s djetetom u njegovu/njezinu svakodnevnom funkcioniranju. U radu psihologa s djetetom važnost se daje stjecanju i usvajanju konkretnih vještina za lakše snalaženje u svakodnevnom životu nakon izlaska iz ustanove, prije svega emocionalnom, a ovisno o njihovoj dobi, i u egzistencijalnom smislu. Dugoročni cilj i

temeljna svrha rada psihologa s djetetom u ovakvom tipu ustanove jest smanjivanje mogućnosti za međugeneracijski prijenos nasilja i transmisije nasilja općenito, i na razini konkretnih pojedinaca i konkretne obitelji, ali i na razini društva, a kako bi se taj pojedinac zaštitio. Valja istaknuti i da je pristup u radu psihologa s djetetom individualan te ovisi o psihofizičkom, socijalnom i emocionalnom statusu djeteta nakon dolaska na smještaj i njegovim/njezinim trenutačnim kapacitetima, ali i potrebama i dobi.

d) Rad psihologa s majkama radi pomoći djetetu

Rad psihologa s djetetom ponajprije uključuje i kontinuirani rad s majkom (budući da drugi roditelj nije prisutan) isključivo na osvještavanju štetnosti nerazriješene obiteljske situacije za razvoj djeteta (neovisno u kojem će se smjeru rješavati), rad na stjecanju uvida u sekundarnu viktimizaciju djeteta te njezina štetnost za psihosocijalno-emocionalni razvoj djeteta (sve bez nametanja osjećaja krivnje u skladu s pravilima psihološkog savjetovanja u situacijama obiteljskoga nasilja). Majkama se pruža i psihoedukacija zbog mogućnosti da dijete iskaže pojačano nasilno ponašanje (verbalno i/ili fizički; prema majci i/ili vršnjacima ili drugim odraslim osobama), odnosno da se pretjerano povuče (obrambeni mehanizmi); upućuje se na moguće sniženo kognitivno funkcioniranje kod djeteta iz nefunkcionalnih obitelji (eventualno lošiji školski uspjeh), smanjenu koncentraciju i održavanje pozornosti itd. Zatim, s majkom se radi na uspostavi zdravog autoriteta i usvajanju roditeljskih vještina te se upućuje na zdrave pedagoške odgojne metode (potkrepljivanje pozitivnih ponašanja, kažnjavanje

uskraćivanjem, stjecanje uvida radom na osobnom iskustvu - ovisno o razvojnoj dobi djeteta, razvijanje empatije itd.).

Školskoj djeci pruža se i stručna pomoć psihologa u učenju tako da se, u suradnji s djetetom, osmišljavaju njemu prihvatljive metode učenja/svladavanja školskoga gradiva. Radi se i na usvajanju pozitivnog odnosa prema školi, znanju i stjecanju novih informacija. S majkom se istodobno sastavlja plan i ritam rada s djetetom, prati se uspjeh u svladavanju pojedinih specifičnih sadržaja iz nastavnog programa te se upućuje na važnost stalne komunikacije sa školskom stručno- pedagoškom službom, razrednicima, profesorima ili nastavnicima. Majka olakšava taj odnos s nastavnicima i omogućuje da on bude učinkovit i koristan za dijete. Majka se upućuje i na koje načine pomoći djetetu u svladavanju gradiva (primjerice, dodatni satovi, dopunska nastava, rad s vršnjacima u kontroliranim uvjetima, besplatna pomoć u učenju koju nude različite organizacije civilnog društva itd.). U određenim slučajevima pomažu i već spomenute naše studentice.

Uz izravan rad sa žrtvama obiteljskoga nasilja, psiholog u Domu stalno i sveobuhvatno surađuje sa stručnim djelatnicima drugih ustanova i institucija iz cijele Hrvatske te sa stručnjacima drugih specijalnosti, sve prema individualnim potrebama korisnika, što je posao koji prema potrebi dijeli sa socijalnim radnikom u Domu (kontaktiranje s osnovnim i srednjim školama i predškolskim ustanovama koje pohađaju djeca korisnici Doma, sa zdravstvenim ustanovama: domovima zdravlja, bolnicama, klinikama, poliklinikama, uredima socijalne skrbi, policijskim postajama, općinskim i županijskim

sudovima, uredom za podršku svjedocima i žrtvama, ostalim ustanovama socijalne skrbi i udrugama civilnog društva koje se bave istom ili sličnom problematikom).

e) Uloga pravnice u Domu

Pravnica se, u suradnji sa socijalnim radnikom, aktivno uključuje naknadno, pomažući žrtvi da u konkretnoj situaciji iz koje je došla najučinkovitije ostvari određena prava iz sustava socijalne skrbi. Također pomaže žrtvi pokrenuti pravne radnje sa svrhom zaštite osobnog integriteta, vlastite imovine ako je ima te radi uređenja odnosa između djece i roditelja s kojim djeca ne žive. Pomaže i da žrtva, ako je tako odlučila, pokrene brakorazvodni postupak. Pravnica se pritom brine o pisanju različitih vrsta predstavlki svim mjerodavnim institucijama kojima se traži ostvarenje i/ili zaštita konkretnih prava žrtve, zatim izrađuje žalbe, tužbe i hodograme postupaka. Pravnica u ustanovi ne može zastupati žrtvu na sudu, no to smo nedavno riješili aktiviranjem vanjskog suradnika – odvjetnika koji prati žrtve na sud i brine se za sudske procese žrtava na smještaju u našoj ustanovi. Kriterij je posebno složena situacija koja bi dugoročno mogla nanijeti veliku štetu žrtvi i/ili njezinoj djeci. Nije rijetko da žrtve koje dođu na smještaj već imaju svojeg odvjetnika jer su i prije smještaja počele provoditi određene pravne radnje radi zaštite svojih interesa.

Pravnica u Domu primarno radi s korisnicima smještaja pomažući im u rješavanju različitih pravnih problema. Uz taj posao ona pravno podupire rad ustanove i brine se da su sve radnje provedene i odluke donesene u skladu sa zakonom i ostalim relevantnim propisima. Upravo zbog specifične radne

sredine, kako je već navedeno, posao pravnika u Domu podrazumijeva nešto drukčiji pristup klijentima – korisnicima smještaja - žrtvama, nego što se to inače traži od pravnika. Ponajprije, nužna je uska suradnja s drugim strukama, koja se temelji na međusobnom povjerenju i izmjeni povjerljivih informacija, a to je nešto što pravnici općenito rijetko rade izvan okvira vlastite profesije. Istodobno, nerazumljivost i apstraktnost pravnoga jezika za laike je ne samo lingvistički, nego i društveni problem jer ako o primjeni konkretne norme ovisi rješenje nekog životnog problema pojedinca, a on ga ne razumije, to znači da svoje pravo može ostvariti samo uz pomoć odvjetnika kao tumača. Upravo u tom području dobar pravnik može znatno pomoći. U pravilu svi znaju okvire funkcioniranja pravnoga sustava, no u danom trenutku, kada su pojedincu potreseni temelji života, potrebna mu je osoba koja će mu objasniti što točno može očekivati. To će rado i stručno učiniti naša pravnica za žrtve na smještaju.

Treba početi od pojedinosti koje pravnici i odvjetnici podrazumijevaju, a našim ih korisnicima treba približiti i objasniti kako bi se osjećali sigurnije. Primjerice, ako korisnica želi pokrenuti postupak za razvod braka, uz sastavljanje tužbe potrebno joj je i objasniti postupak od trenutka podnošenja tužbe pa do očekivanog završetka postupka. Također je potrebno objasniti raspored sjedenja u sudnici, ali i što se smije reći odnosno zahtijevati tijekom suđenja. Ako se radi o ročištu na kojem treba kazivati o pretrpljenom nasilju, uloga pravnika je višestruka jer, uz to što daje pravne savjete, važno je da je dodatno osviješten za potrebe korisnika i time čini vrijedan dio stručnoga tima.

U sustavu pravosuđa u Republici Hrvatskoj 2008. godine djeluju Odjeli za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama, odnosno sada Uredi za podršku svjedocima i žrtvama. Dom „Duga-Zagreb“ ima izvrsnu suradnju u organizaciji dolaska žrtve obiteljskog nasilja na sud, uključujući i zaštitu pravosudne policije, o čemu se detaljno dogovaramo s djelatnicima Ureda. Nakon što žrtva prihvati ponuđenu potporu i pomoć Ureda, razmjenjujemo informacije s Uredom o individualnim potrebama korisnika na smještaju. U tom smislu Ured za podršku svjedocima i žrtvama osigurava emocionalnu potporu korisnicima svojih usluga, pa tako i žrtvama obiteljskog nasilja. Emocionalna potpora upravo je ono što je žrtvi najpotrebnije neposredno uoči, tijekom i nakon ročišta. Povratkom u ustanovu žrtva se koristi uslugama psihologa u ustanovi, koji kontinuirano tijekom trajanja njezina smještaja obavlja psihološko savjetovanje te sve prateće tehnike i metode savjetovanja u sklopu timski izrađenog individualnog plana i programa rada za svakog pojedinog korisnika.

f) Vođenje evidencije o žrtvama na smještaju

Prema *Pravilniku o vođenju evidencije i dokumentacije pružatelja socijalnih usluga, te načinu i rokovima za dostavu izvješća*, (NN br. 100/2015), Dom „Duga - Zagreb“ evidentira svaku osobu na smještaju u matičnu knjigu korisnika, upisuje osobni list korisnika te redovito vodi knjigu dnevne evidencije. Tijekom boravka korisnice u Domu prikuplja se i vodi sljedeća dokumentacija: rodni list, dokaz o trajnom nastanjenju u Republici Hrvatskoj (preslika osobne iskaznice), zamolba centra za socijalnu skrb za smještaj, socijalna anamneza, zdravstvena

iskaznica, individualni plan, evidencija novčanih primanja i izdataka, evidencija o kontaktima, evidencija suradnje s centrom za socijalnu skrb, evidencija o kontaktima s predškolskom ustanovom odnosno školom (za djecu - korisnike), prepiske s ustanovama i tijelima, zdravstvena i školska dokumentacija. Uz propisanu dokumentaciju, za svakog korisnika evidentiramo i sljedeće dokumente:

- „Tijek tretmana“ - u kojem su navedena sva bitna zapažanja svih članova stručnog tima, činjenice i događaji važni za praćenje boravka korisnika u domu te za rješavanje žrtvine životne situacije.

- „Psihički status“ – u kojem se navodi postojanje duševnih/mentalnih bolesti ako ih ima, lijekovi koji se uzimaju, povijest bolesti korisnika i obitelji, psihičke smetnje i ovisnosti.

g) Radionice i grupe sa žrtvama

Budući da tijekom boravka u Domu želimo rehabilitirati i osnažiti žrtvu te je osposobiti za samostalan život nakon što izađe iz ustanove, socijalni radnik zajedno sa psihologom potiče uključivanje korisnice u različite grupne i radne aktivnosti u Domu. Voditeljski par provodi radionice i grupe tako da se iznimno pazi na obrazovnu i kulturološku strukturu korisnica te njihove ukupne osobne kapacitete, kako bi sadržaj svima bio razumljiv.

1. Edukativne radionice

Ove radionice tematski su osmišljene, a svrha im je educirati korisnice o problemu obiteljskoga nasilja u svim njegovim fazama i komponentama kako bi bolje poznavanje i razumijevanje smanjilo izgleda da se ostvare potencijalni rizici i

negativni ishodi, vrlo česti zbog izloženosti obiteljskom nasilju (međugeneracijski prijenos nasilja – djeca preuzimaju nasilan model ponašanja, ponovljeno nasilje - „jednom žrtva-uvijek žrtva“).

Teme koje se obrađuju su: oblici obiteljskoga nasilja, razlika između nasilnih i nenasilnih odnosa, međugeneracijski prijenos nasilja u obitelji, dinamika nasilja u obitelji, posljedice izloženosti obiteljskom nasilju kod odraslih osoba, posljedice izloženosti obiteljskom nasilju kod djece, kako se zaštititi od obiteljskoga nasilja. Radionice aktivno vode socijalni radnik i psiholog tako da, nakon prijena relevantnih informacija o svakom od navedenih područja, potiču korisnice da se uključe te da iznesu i razmjene vlastita znanja, zapažanja i iskustva.

2. Polustrukturirane grupne radionice

Takvim se radionicama potiče razmjena mišljenja, stajališta i iskustava korisnica o određenoj zadanoj temi razgovorom koji aktivno vodi voditelj - socijalni radnik i psiholog, u sigurnoj okolini u kojoj se potiče autentičnost i iskrenost prema sebi i drugima. Progovoriti, suočiti se i proraditi određene probleme s kojima se suočavaju korisnice, cilj je koji se pokušava ostvariti tijekom susreta grupe, koji traje najviše 90 minuta. Korisnice se, također, potiče da samoinicijativno predlažu i raspravljaju o različitim temama koje smatraju potrebnima, korisnima i o kojima bi željele više naučiti. Svrha takve vrste rada jest osvještavanje određenih loših modela ponašanja koji se ponavljaju i kojima su u podlozi nekvalitetni odnosi, a kako bi se uspostavili temelji za kvalitetnije životne odluke i zadovoljavajuće međuljudske odnose. Neke od obrađivanih tema su: moja očekivanja

od smještaja u Domu, kamo nakon izlaska iz Doma, donošenje odluka, kako odabrati nenasilnog partnera, seksualni život u nasilnom partnerskom odnosu, emocionalni odnosi u braku, suočavanje s problemima u životu i spremnost za njihovo rješavanje, novogodišnje odluke, kako komuniciramo, koliko poznajem svoje dijete, kvalitetno provođenje slobodnog vremena s djecom itd.

Katkad tijekom grupnog rada iskrсну i teme koje se dotiču međuodnosa samih korisnica i njihova suživota, odnosno slaganja i neslaganja. Stručni tim tome posvećuje veliku pozornost jer takve situacije često znaju rezultirati i željom da se napusti ustanova, iako za to nisu stvoreni sigurni uvjeti. Takve situacije iskorištavamo kao simulaciju realnih životnih okolnosti s kojima su se korisnice sigurno susretale i još će se susretati te ih usmjeravamo na njih same i radimo na osnaživanju za životne situacije općenito.

3. Grupe samopomoći

Grupa samopomoći specifična je po tome što nema zadane teme nego uključuje zajedničko djelovanje svih članova odnosno korisnica, a glavno je pravilo pomagati jedni drugima. Voditelji su ravnopravni članovi i minimalno se uključuju u rad grupe, a svaka korisnica snosi individualnu odgovornost za svoj rad i angažman u grupi. Svrha grupe samopomoći jest da obavlja ono što u svakodnevnom životu za nas čine ljudi iz naše socijalne mreže, dakle prijatelji, rođaci i ljudi u koje imamo povjerenja, pri čemu se ponajprije misli na pružanje emocionalne potpore, određenih informacija i pomaganje. Sve korisnice sudjeluju u radu grupe, no razlikuju se prema stupnju i vrsti motivacije i uključe-

nosti. Korisnice koje imaju visoku unutarnju motivaciju i aktivno slušaju ili govore, uviđaju cilj i koristi grupe samopomoći te rado govore o smislu i značenju koje za njih grupa ima.

4. Sastanci stanara

Jedanput u tjednu održavamo sastanak svih stanara doma. Na ta okupljanja dolaze i djeca koja aktivno, koliko im to omogućuje dob, sudjeluju u dogovorima o korištenju prostora i ponašanju tijekom boravka u ustanovi. Sastanak vode stručni tim i domaćica. Naime, svrha sastanka jest rješavanje aktualnih problema, informiranje, planiranje i dogovaranje o usklađivanju obveza u dnevnom ritmu života korisnika smještaja. Tijekom njihova boravka u Domu uloga je socijalnog radnika i pozitivno utjecati na one korisnice kojima je potrebno pomoći u utvrđivanju različitih radnih navika: održavanja čistoće prostora u kojem boravi, brige o djeci i njihovim psihofizičkim potrebama, brige o vlastitom zdravlju i sl. Na takvom sastanku svi korisnici, pa i djeca, mogu dati svoje prijedloge i predstaviti inicijative, i to jedni prema drugima, ali i prema zaposlenicima s kojima kontaktiraju u različitim osobnim odnosima i situacijama. Tako se nastoje riješiti nesuglasice i dogovoriti konstruktivan nastavak obavljanja dnevnih obveza kako bi bile zadovoljene potrebe svih korisnika smještaja. Socijalni radnik organizira i slobodno vrijeme korisnica i njihove djece sudjelovanjem u prigodnim kreativnim i ostalim specifičnim radionicama.

5. Roditeljski sastanci

Dva puta u mjesecu održavamo grupu za roditelje. Grupni rad tretmanski je usmjeren na poteškoće s roditeljskom ulogom i odgojem djece, a radi poboljšanja rodi-

teljskih vještina i rješavanja specifičnih odgojnih problema s kojima se susreću naše korisnice smještaja. Satanak vode socijalni radnik i psiholog.

Teme koje se obrađuju su: učinci izloženosti nasilju među roditeljima, osobni susreti djece s ocem počiniteljem obiteljskog nasilja, odgoj i odgojne metode, roditeljske intervencije u slučaju specifičnih nepoželjnih ponašanja djece, kako pomoći djeci u učenju i pripremiti ih za polazak u dječji vrtić, roditeljske intervencije u slučaju specifičnih nepoželjnih ponašanja djece.

6. Psiho-edukativne radionice za djecu

Radionice za djecu organiziraju se prema dobnoj skupini djece koja su u tom trenutku na smještaju. Katkad se dogodi da su djeca premalena za organizaciju takvoga grupnoga rada pa radionice ne održavamo redovito. Radionice za djecu vode socijalni radnik i psiholog Doma. Njihova je svrha pomoć i potpora djeci koja dolaze na smještaj sa svojim majkama, kako bi naučili nositi se s proživljenim stresnim i traumatskim događajima i o odnosu s drugim roditeljem, ujedno i počiniteljem nasilja. Teme se proširuju u skladu s dobi djece, primjerice, nenasilno rješavanje sukoba, slika o sebi, organizacija učenja, socijalne vještine i razne druge.

7. Kreativne prigodne radionice

Kreativne radionice održavaju se nekoliko puta u godini, prigodno, uoči blagdana ili važnog dana u godini (primjerice Dana žena). I one su se pokazale korisnima jer su uglavnom opuštene te omogućuju i odraslim korisnicama i djeci da se zajednički i kreativno izražavaju.

ZA KRAJ (koji je i početak)

Ne može se zanemariti činjenica da smještaj izvan vlastite obitelji i psihosocijalni tretman počinitelja nasilja imaju dosta visoku ekonomsku cijenu. U Hrvatskoj su to samo dva od nekoliko različitih oblika zaštite žrtava, ali izdvajaju se i po većim troškovima provedbe te strukturiranom i usmjerenom radu u određenoj jedinici vremena sa svrhom postizanja promjene u ponašanju, stavovima i znanjima kod nasilnika. Ako ih klijenti uspješno prihvate, ovi oblici zaštite pomažu u početku bitnih promjena u životu žrtava i ponašanju počinitelja nasilja u obitelji. Ta činjenica daje posebnu vrijednost takvim pristupima, no od zajednice traži strpljenje u iščekivanju pozitivnih pomaka i široko sagledavanje uzroka i posljedica koji utemeljuju odnos između žrtve i počinitelja nasilja u obitelji.

Ne postoje ni egzaktni podaci koji bi pokazali ukupan trošak netretiranog nasilja u obitelji, sa svim njegovim posljedicama (bolovanja, psihosomatika, disfunkcionalne obitelji, traumatizirana djeca, neuspjeh u školi, izolacija, međugeneracijski prijenos nasilnog modela ponašanja unutar obitelji, psihički poremećaji i sl.). Ne postoje ni pokazatelji troškovne učinkovitosti prevencije i trenutačnih politika koje se provode u borbi protiv nasilja u obitelji. Te bi informacije mogle omogućiti bolje usmjerenje resursa i definiranje usredotočenosti potrebne za prevenciju, u usporedbi s radom na rješavanju problema nasilja u obitelji kada je ono već uzelo maha.

No najviša cijena u svakom razvijenom društvu dolazi na naplatu kada se, nažalost, dogodi kazneno djelo zbog kojeg žrtva

umre ili je teško ozlijeđena do razine invaliditeta. Ili kada je psihički disfunkcionalna i tako onemogućena kvalitetno provoditi sve svoje uloge: roditelja, partnera, zaposlenika i mnoge druge. Ili kada djeca iz takvih obitelji poslije, u odrasloj dobi, nerijetko prenose naučeni model ponašanja u obitelji koje su zasnovali, u kojima također dobivaju djecu, koja također žive u nasilju. (Bego, A., Benčić, S., Nikolić Ristanović, V. Dokmanović, M., 2007.)

Pretvorimo to u konkretne brojke u konkretnoj ustanovi Dom „Duga-Zagreb“

U proteklih deset godina rada smjestili smo 906 osoba od čega je 391 žena i 515 djece. 515 djece boravilo je tjednima i mjesecima pod našim krovom. Išli su u školu i/ili vrtić, pisali zadaće, završavali školske godine, zaljublivali se, smijali se i plakali s našim psiholozima, ali i drugom djecom, proslavljali su svoje i tuđe rođendane, zajedno s majkama pekli su kolače za blagdane, dočekivali nove godine... imali su mogućnost osjetiti, promisliti, doživjeti pozitivnu rutinu bez nemira, u miru čitati knjigu.

391 žena povjerala je svoje strahove, ali i nadanja, našim stručnjacima. Neke su bile kratko, neke vrlo dugo... svima je bilo teško. Preteško! Izgubljene i nesigurne, prestrašene i nemirne... Prema našim spoznajama, njih 125 (32%) odmaknule su se i izašle iz nasilničkog odnosa. Redovito se javljaju čestitkama i razglednicama. No još previše žrtava prolazi, dolazi, ostaje, odlazi, traži sebe, ali i ljubav koja njeguje, a ne razara... još traže...

Treba imati na umu da je to statistika samo iz Doma „Duga-Zagreb“. U državi

imamo još 18 različitih skloništa i prihvatilišta za žrtve obiteljskoga nasilja. Brzim računanjem prosjeka dolazimo do brojeva koji „vrište“ da je iza svakog jedna životna sudbina, jedna duša i mnogo neostvarenih želja. Svaki taj broj od svih nas koji radimo u ovom zahtjevnom poslu traži potpunu spremnost u djelovanju bez pogrešaka, bez predrasuda i osuđivanja, a najviše traži da budemo brzi, dosljedni i učinkoviti!

Samo zajedno možemo prekinuti krug nasilja!

Nikola Tesla o rodnoj ravnopravnosti (Odlomak iz intervjua s Nikolom Teslom "Kada je žena šef", 1926. g.):

„Ženski um je pokazao da ima kapacitete za sve mentalne zahtjeve i ostvarenja koja su postigli muškarci, i taj kapacitet će rasti kroz generacije. Prosječna žena će biti obrazovana kao i prosječan muškarac, a kasnije i bolje obrazovana jer će skrivene sposobnosti njenog mozga biti stimulirane na intenzivnije i moćnije aktivnosti, jer su vjekovima bile uspavane. Žene će ignorirati prethodnike i zapanjiti civilizaciju svojim progresom.“

LITERATURA:

1. Ajduković, M. i Pavleković, G. ured., DPP, (2004). Priručnik: Nasilje nad ženom u obitelji. Zagreb.
2. Bakić, H. (2012). Uloga sigurne kuće u osnvaživanju žena žrtava nasilja te u ispunjavanju ciljeva za budućnost, Diplomski rad, Zagreb: Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju
3. Bakić, H., Ajduković, D., Barić, Ž. (2017). Uloga sigurne kuće u osnaživanju žena koje su preživjele partnersko nasilje
4. Bego, A., Benčić, S., Nikolić Ristanović, V. Dokmanović, M. (2007). Nacionalna studija o obiteljskom nasilju nad ženama u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Centar za žene žrtve rata - Rosa, Autonomna ženska kuća B.a.B.e.
5. Kletečki Radović, M. (2008): Teorija osnaživanja u socijalnom radu. Studijski Centar Socijalnog Rada. Ljetopis socijalnog rada. Zagreb: 15 (2).
6. Mamula, M. i Dijanić Plašč, I (2009). Dva kamena temeljca u radu sa ženama žrtvama nasilja: institucionalna i izvaninstitucionalna podrška i pomoć. 17. konferencija hrvatskih psihologa.
7. Mamula, M. (2010). Nasilje protiv žena situacija u Hrvatskoj. Zagreb: Konferencija: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar i Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH
8. Kletečki Radović, M. (2008): Teorija osnaživanja u socijalnom radu. Studijski Centar Socijalnog Rada. Ljetopis socijalnog rada. Zagreb: 15 (2).
9. Payne, M. (2005). Modern Social Work Theory. The British Journal of Social Work. Macmillan Palgrave. Basingstoke
10. Pećnik, N. (2005). Međugeneracijski prijenos zlostavljanja djece. Jastrebarsko: Naklada Slap.
11. Risser, S. i Tanay, F.R.V. (2010). Pregled zakonodavstva i mjera javnih politika suzbijanja nasilja u obitelji u Hrvatskoj. UNDP Hrvatska. Zagreb: www.undp.hr

Dom „Duga-Zagreb“
2017. godina

DOM *DUGA* ZAGREB

P.P. 133, 10001 Zagreb
Tel: 01/ 3831 770 • Fax: 01/ 3830 500
info@duga-zagreb.hr
www.duga-zagreb.hr

